

שבילין אחד טהור ואחד טמא והלך בזה ונכנס למקדש חייב, ואמאי הכא תלינן דטהור. ותיריך, דשאני הכא דמסקנת תוס' בסוף הדיבור, דטומאת משא דסוגיין אינה אלא מדרבנן והקילו בה, אבל התם לענין טומאה דאורייתא החמירו וטמא. ובמים קדושים תירץ, דהתם (דליכא רוב) כי נגע בחד הוי ספק, ומשום הכי כשהלך בתרווייהו חייב, מה שאין כן בסוגיין דכשנגע הוי ודאי טהור, דרוב טהור להכי חשיב טהור אף דנגע בכולא.

(זו) בא"ד, ועוד יש לפרש כשנימוח הכל יחד. כתב החק נתן, דלהאי תירוצי, לא שייך לומר מה שכתב המהר"י קורקוס (הובא לעיל אות ו) דנבילה שנתערבה היא תערובת דיבש כל אחת בפני עצמה, דהא נימוח ונעשה הכל אחד.

(יו) בא"ד, וקצת תימה דכיון דחשיב הכא חיבור במרודד מההוא טעמא גופא תטמא במגע, ויש לחלק. הקשה החזון איש (הוספות לבכורות עמוד 316), מאי מקשו, הא בחולין (קכד): מבואר להדיא דהאי מרודד לא חשיב חיבור לטמא טומאת מגע. ותיריך, דתוס' איירי בנגע בכל התערובת, ולהכי מקשו מאי שנא מגע דלא מטמא מנושא כל התערובת. וכתבו ד"ש לחלק, היינו, דמגע כל כזית וכזית בפני עצמו נחשב, וחשיב כנגיעות הרבה, מה שאין כן לענין משא, דיינינן לכל התערובת בחדא, ומשום הכי ודאי טמא דודאי אית בכולה כזית נבילה. ועיין אות הבאה.

(יח) בא"ד, שם. כתב הצאן קדשים, דהיינו החילוק שכתבו תוס' בחולין (קכד): ד"ה אמר רב פפא, בגוונא דאוחוז בקטן אין גדול עולה עמו, דלא הוי כמותו ממש, והכא נמי איירי בהאי גוונא, ולהכי במגע לא מטמא דלא הוי כמותו, ובמשא מטמא דנושא מיקרי [משום דאי אוחוז בגדול עולה הקטן].

(יט) בא"ד, ומיהו היכא דלא נגע כולו בבת אחת אלא נגע בזה וחזר ונגע בזה אפשר דטהור. אמנם ברמב"ם (פ"א משאר אבות הטומאה הי"ז) כתב, דנבילה שנתערבה בשחוטה אם רוב מן השחוטה בטלה הנבילה בשחוטה, ואין הכל מטמא במגע, אבל אם נשא הכל נטמא. ודייק הכסף משנה, דמדכתב ואין הכל מטמא במגע, משמע דאף דנגע בכל התערובת יחד טהור. והקשה, אמאי, מאי שנא האי נגיעה ממשא. ותיריך בשם המהר"י קורקוס, דבטומאת מגע, כל כזית מן התערובת מטמא בפני עצמו, ומשום הכי כל כזית מטמא בשר שנגע בו, וחשיב כנגע בזה אחר זה, מה שאין כן גבי משא, דיינינן לכולא תערובת כחדא.

דף כג ע"ב

(כ) גמ', לרבי יוחנן דאמר אחת זו ואחת זו עד לכלב. הקשה החשק שלמה, דבעבודה זרה (סז): אמר רבי יוחנן גופיה דנותן טעם לפגם שרי, והיכי קאמר הכא דאף נבילה שאין ראויה לגר, חשיבא נבילה משום דראויה לכלב. ותיריך, דצריך לומר דשאני טומאה מאיסור, ודוקא לענין איסור נותן טעם לפגם שרי, אבל טומאה איכא עד שתפסל מאכילת כלב. וכעין זה כתבו תוס' ד"ה ואידך, וכן כתב הכרתי (סימן לג סק"ב).

(כא) גמ', הא חזיא לכלב קשיא. כתב החשק שלמה, דלא הוי תיובתא, משום דאיכא לפלוגי כמו שחילק המהר"י קורקוס (הובא לעיל עמוד א אות ו), דתערובת לח כולא חדא היא, ולא דמיא לתערובת דיבש דכל חד באפי נפשיה קאי, ואיכא למימר, דהכא דתערובת לח מודה דבטל וכמאן דליתא דמי, ומכל מקום בתערובת דיבש איכא למימר כמאן דאיתיה. והמרומי שדה ביאר, דשאני הכא דבטל משום דמעולם לא הוי ביה טומאה בפועל, דהא כשהיה במעי אמו היה טהור, כדאמרינן בחולין (ע): וכשנולד כבר היה מעורב בדם, אבל היכא דהוי כבר טמא בפועל כגון ציר, דילמא אמרינן כמאן דאיתיה, ותיריך בכך סתירת הרמב"ם (הובא לעיל עמוד א אות ו), דלענין חררת דם פסק כמאן דליתא משום דמעולם לא היה בו טומאה קודם שנתערב, מה שאין כן בנבילה דירדה לה תורת טומאה, ומשום הכי אף שאחר כך נתערבה בשחוטה, פסק כמאן דאיתיה לטומאה.

(כב) גמ', הסריחה מעיקרא לא צריכא קרא למעוטי עפרא בעלמא הוא. הקשה בחידושי הגרי"ז, אמאי לא בעי קרא, הא כתבו תוס' סוד"ה אידך, דשרץ מטמא אף בסרוח מעיקרא, ומיהיכי פשיטא ליה דנבילה שאני ולא מטמא.

(כג) גמ', מאי אריא משום ביטול ברוב תיפוק לי דלא איתחזי כלל. הקשה המים קדושים, לפירוש רש"י ד"ה עד לגר, דטומאה קלה היינו נגיעה, נימא

סבר טומאה כמאן דאיתיה, ולהכי בתערובת דיבש לא בטלה טומאה כיון דבאפי נפשה קאי אלא דאינה ניכרת, ושאני חררת דם דמתבטלת משום דלח בלח מתערב לגמרי והוי דבר אחד ממש, ובהא מודה דבטל. וביאר החזון איש (עוקצין סימן א' סק"ד), דתערובת לח בלח בטלה חשיבותו כמו שבטל חשיבותו בפחות מכזית, אבל בתערובת דיבש ביבש לא מסתבר שתבטל חשיבותו משום שאינו ניכר. ועיין אות הבאה.

(יא) גמ', שם. עיין באות הקודמת. הקשה המשנה למלך (פ"א ממשכב ומושב הי"ד) לביאור המהר"י קורקוס (המובא באות הקודמת), היאך השוותה גמ' דידן בהמה ששפעה חררת דם לנבילה שנתערבה בשחוטה [נאמנם לתירוצי שני דתוס' ד"ה נבילה לא קשיא, דביאר דאף נבילה ושחוטה הוי לח בלח]. עוד הקשה, לשיטת הראשונים (הובאו בש"ך, יורה דעה סימן קט סק"ג), דקמח בקמח חשיב כלח בלח, אפר פרה נמי הוי כלח, ואמאי כתב הרמב"ם (פט"ו מפרה ה"ד), דברוב אפר מקלה אכתי מטמא במשא, דמאי שנא מחררת דם. אמנם כתב, דיש מן הראשונים דסברי דקמח חשיב כיבש, וכן נראה מדברי הרמב"ם (פ"ג מתרומה הי"ד) ואם כן לא קשיא. ונלכאורה יש להוסיף להקשות, היאך הקשתה הגמ' מנבילה דהוא יבש כיבש, אדין דאיירינן בציר דהוי לח בלח, ועוד, דלדעת הרמב"ם דקמח הוי כיבש ביבש, וכן הוא גבי סאה תרומה שנפלה לחולין, אם כן היאך הוכיחה הגמ' מינה לציר דהוי לח. (ש.מ.)).

(יב) רש"י ד"ה ואי אמרת, בסוה"ד, דמי חטאת ואפר חטאת מטמאין. כתב בחידושי הגרי"ז דמשמעות דברי רש"י דאפר מטמא, והביא דבספרי (פ' חוקת פיסקא ב') גרסינן "וכבס האוסף את אפר הפרה", בא הכתוב ולימד על האוסף את אפר הפרה שמטמא בגדים, והלא קל וחומר הוא, מאחר שהשורף וכו', אלא בא הכתוב ולימד על האוסף את האפר "שמטמא בהיסט" עיין שם. והביא דבפירוש הקדמון (שבסוף הספרי) כתב לפרש, דקא משמע לן על האוסף עצמו דאף שלא אסף את כל האפר, כיון שנדנד ואסף כל דהו טמא מדין אוסף, עיין שם, אבל הגר"א גריס, אלא בא הכתוב ולמד על "אפר הפרה שתטמא בהיסט", דהיינו דקא משמע לן שהאפר גופו מטמא, וכן הוא באדרת אליהו (חקת), והיינו כפירוש רש"י דאפר מטמא. ועיין בדבריו שביאר בדברי הרמב"ם (פט"ו מפרה הל"ד) דמה שתלוי ברוב היינו דוקא לענין נתנו במים וקידש בהם, ודוקא לענין טומאת מגע, אבל לענין טומאת משא אף שהרוב אפר מקלה מטמא. והקשה דלפי מאי דאית ליה לרמב"ם בהלכה הקודמת, דאפר אינו מטמא ודוקא מי חטאת מטמאין, ממה נפשך, אם חשוב קידוש והוי מי חטאת אם כן מטמאין במגע ובמשא, ואין כאן ביטול ברוב כלל, ואי לא חשוב קידוש, אין כאן טומאה כלל. ועיין בדבריו מה שרצה ליישב, ונשאר בצריך עיון.

(יג) רש"י ד"ה טומאה חמורה, דהיינו משא. וד"ה עד לגר, טומאה קלה של מגע. הקשו הצאן קדשים והחשק שלמה (בעמוד ב'), דרש"י בחולין (עא). ד"ה אחת זו ובד"ה אלא, פירש דטומאה חמורה היינו לטמא אדם וכלים, וטומאה קלה היינו לטמא אוכלין, דהיינו כפירוש תוס' ד"ה טומאה, דחמורה היינו טומאת נבילות וקלה טומאת אוכלין. אמנם בחידושי הגרי"ז כתב, דאף רש"י הכא מודה לתוס', ומה שכתב דטומאה קלה היינו מגע, כוונתו לטומאת אוכלין דאיכא באותה נבילה, דבמגע מטמא אף משום טומאת אוכלין, מה שאין כן טומאה חמורה, כלומר היכא דליכא מגע אלא משא, ולא מטמא אלא מכח טומאת נבילה שבה ובעינן דתהיה ראויה לגר. אמנם המרומי שדה כתב, דודאי דאין להשוות פירוש רש"י דחולין לפירוש תוס' דילן, דכתבו דטמא בעצמו טומאת אוכלין, דהיינו משום דסופו לטמא טומאה חמורה, ובחולין (שם) פירש רש"י ב"ה עד לכלב, דאית ביה טומאת אוכלין קלה דאוכל שנגע בנבילה הוי, וביאר דאף רש"י דידן כוונתו למה שכתב שם.

(יד) [תוס' ד"ה ואי, מתוך פירוש הקונטרס משמע שבה לדקדק דאין טומאה עוררת טומאה. כן משמע ממה שכתב רש"י ד"ה ואי. ולכאורה צריך עיון, דבד"ה איתבייה כתב, דקשיא לרבי ירמיה, ולכאורה משמע דלאב"י לא קשיא, וכן משמע ממה שכתב לקמן (עמוד ב) רש"י ד"ה הא חזיא, דקשיא לרבי ירמיה, וצריך עיון. (ש.מ.)).

(טו) תוס' ד"ה נבילה, בתוה"ד, בזה אפשר דטהור כיון דבכל פעם שנוגע אין יודע שהוא נוגע בטומאה. הקשה הרש"ש, הא בשבועות (יט). אמרינן דבשני

הטהורים באותו זמן שבטלים בציר.

(ל) **מתני**, **רבי שמעון בן גמליאל אומר הלוקח בהמה מניקה וכו'**. כתב החזון איש (סימן כא סק"ד), דמתניתין **דלעיל** (ט). דמספקינן בשתי חמוריו שלא בכרו וכו' של מי הבכור, על כרחך איירי שמכר אמותיהם קודם שנתברר על ידי הנקה, דאי לפנינו, מתוך הנקתם מוכח של מי הבכור, וכן גבי הא דתנן **לעיל** (יח): בשני רחלים.

(לא) **רש"י ד"ה אין חוששין**, ואי משום דיש לה חלב הא איכא מיעוטא דחולבות. הקשו **תוס' לעיל** (כ): **ד"ה חלב**, אמאי חיישינן למיעוט חולבות, הא קיימא לן דלא כרבי מאיר דחייש למעוטא. ולהכי פירשו, דמתניתין איירי שראינה דהוי לה חלב קודם שילדה, ולהכי בדידה חלב לא הוי ראייה, ואפילו הכי מהא דמרחמה תלינן דילדה.

דף כד ע"א

(א) **גמ'**, **ומאי בכוליה פירקין דרבי יוסי תרתי אמר**. הקשה **הרש"ש**, דמהא דכתבו **התוס' בתובות** (ח). **סוד"ה שהכל**, דגרסינן התם לתרוייהו, דאי גרסינן לכולהו הוי משמע תלתא, מוכח דלא אמרינן כוליהו בתרתי. ועיין שם שציין לבראשית רבה (פע"ה חידושי הרש"ש אות י) כדבריו. אך כתב דמדבריי **התוס' לקמן** (מא): **ד"ה וקמעטוי משמע לא כן**.

(ב) **גמ'**, **דאדרבי שמעון בן גמליאל קאי**. הקשה **המהרי"ט אלגזי** (לח [א]), הא לא אמרינן "כל" אלא בשלושה דברים, ורבי שמעון בן גמליאל קאמר תרתי. ותירץ, **דבתוספתא דבכורות** (פ"ב ה"ז) אמר רבי שמעון "המוסר בהמותיו לרועה כותי אף על פי שאינו רשאי, ומצא בשחרית זכרים יונקים מזקנות ונקבות ממבכירות, אינו חושש שמא הביא כותי בנה של זו אצל זו ובנה של זו אצל זו", והוא דין שלישי דלא נימא דהא דאמר רבי שמעון דלא מרחמה דלאו דידה, היינו דמעצמה אין הולכת להניקו, אבל מסר לה רועה בנה של חברתה מרחמה ליה, וניחוש דמסר הכותי נקבות למבכירות כדי שיפטר מבכורה או להכעיס שלא יקיים המצוה, קמשמע לן דאף שהרועה מסר לה בנה של חברתה, לא מרחמא ומרחקה ליה ונטולת את שלה, וכיון דאיכא תלת דיני שפיר קרינן ביה "כל".

(ג) **גמ'**, **דתניא הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים הבא אחריו בכור מספק**. כתב **החזון איש** (סימן כא סק"ד), דרבנן סברי דמרחמא לא הוי אפילו רוב, דליכא למימר דמודו דהוי רוב אלא סברי דסמכינן מיעוט דמרחמות דלאו דידה לחזקה דלא ילדה, דאם כן בסיפא אמאי חיישי דהוחלפו. [ואף דלא חזינן בהדיא דפליגי רבנן בסיפא, כתב **המהרי"ט אלגזי** (לח [א]), דודאי פליגי, עיין שם].

(ד) **גמ'**, **וראה כעשר כחמש עשרה מבכירות**. הקשה **בהגהות ריח"ל מיוזליש**, אמאי איירי בעשר וחמש עשרה ולא בשתיים. ותירץ, דהא דאוקמינן בתניתין אחזקה דמניקות את בניהן היינו דווקא בגוונא שלא היה בשעת הלידה דהיינו שבא לאחר שנוול הספק, אבל הכא דאיירינן שהיה בעדר בלילה בשעה שנוול הספק, אם היו שתיים הרי היה יכול להפרידם בעת הלידה ולא אתי לספק, ובהאי גוונא לא אוקמינן אחזקה, אבל כיון שהיו עשר או חמש עשרה לא היה באפשרותו להפרידם הלכך אוקמינן אחזקה. ולפי זה ביאר מה שכתב **הרמב"ם** (פ"ה מבכורות ה"ד), מי שהיה בעדרו מבכרות ושאין מבכרות וילדו ואין שם אדם וכו', ובסוגיין הא לא קתני לה, אלא היינו משום דבעי לאוקמי בגוונא דליכא לברורי, דאי איכא לברורי לא סמכינן אחזקה. ועיין לקמן אות ז.

(ה) **תוס' ד"ה ופלוגתא**, וא"תא כו' וי"ל וכו'. וכתב **השפת אמת**, דלולי דבריהם היה מפרש דהא דאמרין "פלוגתא דברייתא לאו פלוגתא היא", היינו דהך ברייתא **דמשבשתא** לאו פלוגתא היא, אבל ברייתות דעלמא ודאי הוו פלוגתא, ולהכי אי קאי אדרבי יוסי בן המשולם, לא הוי ידענא דברייתא דרבי שמעון בן גמליאל משבשתא היא, להכי אמר דהלכה כרבי יוסי בן המשולם, לגלויי דהא דקאמר "הלכה" בכולא פרקין, אדרבי שמעון בן גמליאל קאי, וקמשמע לן דברייתא משבשתא היא.

(ו) **בא"ד**, שם. הקשה **הגרע"א** (בגליון הש"ס) **דלתוס' לקמן** (עמוד ב) **ד"ה והיינו**, ביאר דהא דרבי יוסי בן המשולם לא הוי פלוגתא, משום דקאי אהא דתולש שער הבכור לאו היינו גזוז, אם כן מהא ודאי לא הוי ידעינן דפלוגתא דברייתא לאו פלוגתא היא, דהא לא איפלגו עליה כלל. ולתירוצ' ב', דביארו

לרבי יוחנן דיליף סרוחה מעיקרא דלא מטמאה מקרא ד"לגר אשר בשעריך", כי מיעטיה קרא מטומאת משא החמורה, אבל טומאת נגיעה הקלה איכא עד דתפסל מאכילת כלב, ולהכי בעינן ביטול ברוב בחררת דם. ותירץ, דדוקא לבר פדא דאוקי הני תרי קראי דכלב ודגר בחד גוונא, בנבילה ראווה שהסריחה, מוכחי קראי להאי פלוגתא דחמורה תליא באכילת גר וקלה באכילת כלב, אבל רבי יוחנן דאוקי קרא דכלב בראווה והסריחה, וקרא דגר בשאינה ראווה מעיקרא, מהיכי תיתי לפלוגי בין טומאה קלה לחמורה.

(כד) **גמ'**, **הא נמי איתחזי אגב אימיה**. [נמשום הכי נחתא ליה טומאת נבילות]. הקשה **בחידושי הגרי"ז**, היאך נחתא ליה טומאת נבילה, הא בבטן אמו לא נחתא ליה כדאמרין **בחולין** (עד). דשחיטת אמו מתירתה, וכשיצאה היתה סרוחה מעיקרא. ותירץ **בהערות הגרי"ש אלישיב**, דאף דבמעיי אמה לא מטמאה משום דהויא טומאה בלועה, אפילו באכילה שריא משום כל בבהמה תאכלו, ואפילו הכי שם נבילה נחית לה, דמצד עצמה הויא נבלה.

(כה) **תוס' ד"ה ואידך, בתוה"ד**, ויש לומר דלענין איסור אכילה וכו'. הקשה **השפת אמת**, אכתי קשיא כיון דהתם ילפינן מהאי קרא למישירי נותן טעם לפגם, אמאי אמרינן הכא דילפינן מיינה להתיר סרוחה מעיקרא, נימא דאתי להתיר נותן טעם לפגם, וסרוחה מעיקרא מסברא שריא כדאמר בר פדא. ועיין **כרתי** (סימן פז) **ובנודע ביהודה** (יורה דעה סימן כו).

(כו) **גמ'**, **נחשדו עמי הארץ לערב מחצה בציר**. כתב **השיטה מקובצת** בשם **הרא"ש**, דהא דנקט "נחשדו" לאו דווקא, דאין איסור לערב מים דהכי אורחא דציר, אלא רגילות ותדירות דאית ביה מחצה מים. אי נמי, להכי קאמר נחשדו, דאי אומר עם הארץ דלא עירב מחצה מים לא מהימנינן ליה, וכתב, דכן משמע דבדיני נאמנות איירי, דקתני רישא "כל הציר בחזקת טומאה, ועל כולן נאמנין עמי הארץ לומר טהורים הן, חוץ מן הדגה".

(כז) **גמ'**, **שם**. תנן **במכשירין** (פ"ו מ"ד) כל הציר בחזקת טומאה. ופירש **הרע"ב**, דהיינו משום דסתם ציר אית ביה מים, וכתב **התוס' יו"ט** (שם), דלהכי פירש דטמא משום המים וכדמוכח בסוגיין, דציר גופיה לא מקבל טומאה דזיעת דגים בעלמא הוא. אמנם **הרמב"ם בפירוש המשניות** כתב, דציר נטמא משום דעשייתו על ידי משקה [כלומר דלהכי הציר גופיה מקבל טומאה], **ובספר היד** (פ"ז מטומאת אוכלין ה"ד) נמי כתב, דכל הציר בחזקת **מוכשר**. והשיג **הראב"ד**, דבמתניתין תנן בחזקת **טמא** והוא יותר נכון. וביאר **החך נתן**, דכוונתו להקשות, היכי כתב דכל הציר בחזקת מוכשר, הא בסוגיין אמרינן דציר גופיה אין מקבל טומאה לעולם, והא דחשיב טמא היינו משום רוב מים דאית ביה. אמנם **הכסף משנה** כתב, דהרמב"ם חזר בו ממה שכתב בפירוש המשנה, והכא היינו טעמיה דציר מוכשר משום המים המעורבים אבל ציר גופיה ודאי לאו בר קבלת טומאה הוא. ועיין נמי מה שכתב **הרמב"ם** (ה"ה), דציר שהיה רובו מלחה של דגים, אינה מקבלת טומאה והמים בטלים במיעוטן.

(כח) **גמ'**, **שם**. פירש **רש"י ד"ה ציר**, דאיירי בציר שהשיקו. והקשה **השיטה מקובצת**, כיון דנפלו לתוכו מים טהורים למאי ניחוש לה, בשלמא אי הוי מיעוט מים, בטלי ולא סלקא להו השקה, אלא השתא דאמרין דאיכא בציר מחצה מים ולא בטלי, ודאי טהרו בהשקה, ואמאי יטמאו על ידי מים טהורים שנפלו לתוכם. ותירץ, דדווקא ברובא מים מהניא להו השקה, אבל במחצה על מחצה לא, ובלא נפלו ביה מים טהור ממה נפשך, דאי רובא מיא סלקא להו השקה, ואי רובא ציר בטלי המים ולא בר קבולי טומאה הוא, וליכא למיחש למחצה על מחצה דיקבל טומאה ולא תהני ביה השקה, דמילתא דלא שכיחא היא ולא גזרו בה רבנן. והא דקאמר דנפול חיישינן למחצה, לאו דווקא מחצה, אלא דהמשהו מוסיף ליותר ממחצה ומשום הכי נטמא הכל. עוד תירץ, דכיון דאמרין דמחצה לאו דוקא, יש לומר דמחצה דקאמר ברישא נמי לאו דווקא, אלא הווי מיעוט, ולהכי לא סלקא ליה השקה, ולעולם במחצה תהניא השקה.

(כט) **רש"י ד"ה ציר טהור, בסוה"ד**, מוקי ליה וכו' מי עם הארץ כל שהוא. הקשה **החזון איש** (סימן כא סוף סק"ג), אמאי מטמאי הנדו מים טמאים כל הציר, נימא סלק מים טהורים כמי שאינו, ויבטל הציר את המים הטמאים שלא יטמאו את הטהורים. ותירץ, דשמא נגעו טמאים בטהורים וטמאום קודם שנתערבו בציר. עוד תירץ, דלא אמרינן סלק אלא בקדמו טמאים ובטלו כבר, אבל הכא דתרווייהו באין כאחד, הטמאים מטמאים את

טפי למיתלי דלאו דידה הוא, והקשה דמסוגיין אמרינן איפכא, דבחזיר מסתבר טפי דידה הוי, דבמינא אחרינא אי לאו דידה לא מרחמא ליה. ותיירץ, דשני הסברות אמת, דמחד גיסא לא מסתבר דרחל תלד חזיר, ולהכי מקשינן מעיקרא, דלישמעינן בטלה דמסתבר טפי דילדתו, ומשנינן דאין הכי נמי, ואיכא נמי סברא לאידך גיסא, דבחזיר ודאי ילדתו, דאי לאו הכי מינא אחרינא לא מרחמא, וכיון דברירא לרמב"ם יותר כסברת המקשן, כתב לה.

(ז) גמ', שם. הקשה הרש"ש, מאי אהני הא דאייירי בחזיר, הא השתא נמי איכא למיטעי ולמידק דדוקא חזיר דלאו מינה, הוי ספיקא אי מרחמא ליה בלא ילדתו או לא, אבל בטלה דהוי מינה ודאי מרחמא ליה בילדה, ופשיטא דלא ילקה משום אותו ואת בנו, וסיים דיש ליישב. נולכאורה נראה כוונתו, דהשתא דאייירי בחזיר אף דאיכא למיטעי בטלה, לא משתנה הדין, דבין בחזיר בין בטלה לא לקי משום אותו ואת בנו, אבל אי איירי בטלה, אתי למטעי ולמימר דבחזיר לקי, ולהא חייש.

(יז) תוס' ד"ה ראה חזיר, קצת קשה וכו'. כתב החק נתן, דיש שגרסו ויש לומר דסבר כרבי שמעון. ובמנים קדושים ביאר, דהיא גופה קשיא לתוס', דלא מסתבר להו למימר דרבי מאיר סבר כרבי שמעון. ועיין באות כ.

(יח) בא"ד, דסבר כרבי שמעון דאסר קלוט. כתב הרש"ש, דמשמע מתוס', דהא דאסר רבי שמעון היינו דווקא בגמל דקלוט הוא, אבל בחזיר דלא הוי קלוט מודה דשרי. והקשה, הא רבנן דדרשי מגמל לאסור חלבו חזיר נמי אסרי, הכי נמי רבי שמעון דדריש לאסור גמל היוצא מן הפרה נימא דהוא הדין לחזיר. ועוד, אף אי נימא דמגמל לא מוכח לחזיר, נילפיה מיתורא דחזיר, ומדמקשינן התם "חזיר חזיר" "שפן שפן" למאי אתא, משמע דכולהו מגמל נפקי. אמנם החשק שלמה ביאר, דליכא לדמויי לרבנן, דכיון דאינהו דרשי לה אחלב, בהא לא שנא גמל מחזיר, אבל רבי שמעון דיליף לאסור פרה שילדה מין גמל, איכא למימר דדוקא גמל דשאני לגמרי מאמו דהוי נמי קלוט, אסור, אבל חזיר דמפריס פרסה כאמו שרי, וכן כתב החזון איש (סימן טז סק"י), ומדמקשו "חזיר חזיר למאי אתי", נמי מוכח כתוס' דהו ידעי דבחזיר מודה רבי שמעון דשרי, ולהכי אף לדידיה מקשו מאי נילף מיניה. ועיין אות הבאה.

(יט) בא"ד, שם. עיין באות הקודמת. וכן תמה המהרי"ט אלגזי (לעיל ו: [א] ד"ה אבל שוב) על סברת תוס'. וכתב, דהרא"ש (פ"א סימן ה) ודאי סבר דלרבי שמעון בן גמליאל אף חזיר הנוול מן הרחל אסור, מדמייתי (בפרק קמא סימן ה) ראייה דהלכה כרבנן, מרבי יוחנן דמסתפק בחזיר הכרוך אחר רחל אי שרי באכילה, ולרבי שמעון בן גמליאל ליכא לספוקי, דאף אי נולד מן הרחל הוי אסור באכילה, הרי להדיא דלא חילק בין גמל לחזיר. ועיין באות הבאה.

(כ) בא"ד, שם. עיין באות יז דפירשו דעת תוס', דמודה רבי שמעון דחזיר הנוול מן הפרה שרי והקשו עליהם. אמנם המרומי שדה פירש מכח אותן קושיות, דתוס' מודו דהיכא דברי לן דהוי חזיר הנוול מרחל דאסור לרבי שמעון בן גמליאל, וקאמרי, דהא דנקט חזיר ולא גמל, משום שבגמל דסימן טומאה שלו הוי קלוט, חזינן בבירור דקלוט הוא ואסור בודאי, מה שאין כן בחזיר דמפריס פרסה, וסימן טומאה שלו היינו שאינו מעלה גרה, הוי ספק במציאות, דשמא מעלה גרה הוא בזמן אחר, וכיון שנוול מרחל איכא למיתלי שעור יהיה מעלה גרה וכשר, ומשום הכי רבי שמעון בן גמליאל דאסר, נקט גמל.

דף כד ע"ב

(כא) מתני', ותולש את השער וכו'. הקשה התוס' יו"ט (פ"ג מ"ג), אמאי קרי לה שער, הא בצאן איקרי צמר כדתנן לקמן (כה): צמר המדולדל. ותיירץ, דתני שער משום שור, לאשמעינן דאף שור אסור בגיזה, ומילתא אגב אורחא קמשמע לן כדתניא לקמן (כה), "לא תעבוד בבכור שורך ולא תגוז בכור צאנך", מנין ליתן את האמור של זה בזה, תלמוד לומר "ולא תגוז", וא"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מעליון. ועיין לקמן אות כד.

(כב) תוס' ד"ה השוחט, ועוד דבעיא היא בפרק ב' דחולין וכו'. תירץ בתפארת ישראל (פ"ג מ"ג יכין אות טז), דהתם מיבעיא לן אי שרי בדיעבד, אבל לכתחילה ודאי אסור, ולהכי תולש.

(כג) בא"ד, לפי שהקדשים נשחטין בעזרה וכו'. הקשה הרש"ש, ממה נפשך,

דאף דאיכא פלוגתא בדבר שאין מתכוון, וכן בדינא דתולש לאו היינו גוזז, כיון דבהך דינא גופא לא פליגי, לא מיקרי פלוגתא, אם כן מהא ודאי לא הוי ילפינן דלרבי שמעון בן גמליאל, והוה אמינא דפלוגתא דברייתא פלוגתא היא, והתם דלא חשיב פלוגתא, היינו משום דבהך דינא גופא לא פליגי עליה.

(ז) תוס' ד"ה הנכנס, תימה למה ליה וכו'. עיין לעיל באות ד. מה שביאר בהגהות ריח"ל מייזליש, ולדבריו להכי איירי הכא שנכנס בלילה, דליכא לברורי כיוון שהיו בלילה וגם יולדות רבות.

(ח) בסוה"ד, אפילו הכי לא חיישינן. ביאר בתפארת ישראל (פ"ג מ"ב יכין אות יד), משום דמכירים ולדותיהן בריח.

(ט) גמ', איבעיא להו דבר בחזקתו דקאמר רבי שמעון וכו' נפקא מינה למלקא עלה משום אותו ואת בנו. כתב המהרי"ט אלגזי (לח) [[ב]], דלמסקנא דלא איפשט, הוי ספיקא דאורייתא ואולינן לחומרא, ולכתחילה לא ישחוט שניהם ביום אחד ואי שחט אינו לוקה. והקשה, אמאי השמיט הרמב"ם להאי דינא, ואף דכתב (פ"ב משחיטה הי"א) דנוהג רק בבנה ודאי, ומשמע הא ספק לא, הא הוי ליה למימר דהיינו למילקי, אבל איסורא איכא.

(י) גמ', ומאי וכן אפטורה דבכורה. הקשה המרומי שדה, מאי קמשמע לן בהאי "וכן", הא בלא הכי נמי ידעינן דפטורה מן הבכורה. ותיירץ, דרבי שמעון בן גמליאל סבר דתקפו כהן אין מוציאין אותו מידו, וסלקא דעתין דאף דהנוול השתא שרי בגיזה ועבודה, ולא חיישינן דבכור הוא, היינו לענין איסור, אבל לענין ממון אין הדבר ברור, ומשום הכי בתקפו הכהן ליהוי דיליה, קמשמע לן "וכן" דברי לן דאינו בכור ומפקינן מן התוקף.

(יא) גמ', אמר רבה וכו' ראה חזיר שכרוך אחר רחל פטורה מן הבכורה ואסור באכילה. (שמא אינו בנה). כתב הרמב"ם (פ"א ממאכלות אסורות ה"ד), דאפילו הניח פרה מעוברת בעדרו, ובא ומצא חזיר כרוך אחריה ויונק ממנה, הרי זה ספק ואסור. וכתב הראב"ד, דהיינו דוקא בדאית ליה טמא בעדרו. אמנם המגיד משנה כתב, דבסוגיין לא חלקו, ואיכא למימר דאף דלית ליה בעדרו טמא נמי חיישינן, ואף דמילתא דלא שכיחא הוא שיבוא חזיר מעלמא, הא לומר דהפרה ילדתו נמי הוי מילתא דלא שכיחא, וספיקא דאורייתא לחומרא.

(יב) גמ', לעולם פשיטא ליה הלכה כרבן שמעון בן גמליאל מיהו וכו'. כתב הרש"ש, דלכאורה הוי מצי למימר דאתיא אפילו כרבנן, והא פשיטא דכיון דלאו מינא הוא לא מרחמא ליה אלא בילדה אחר, ומספקא ליה דלמא בלאו מינה מודו דלא מרחמא אלא אם כן ילדתו.

(יג) גמ', מיהו מספקא ליה אי סבר רבן שמעון בן גמליאל יולדת מרחמת וכו'. כתב החזון איש (סימן כא סק"ד), דמדשרי באכילה לצד דלא מרחמא דלאו מינא, מוכח דסבר רבי שמעון בן גמליאל דמרחמה חשיב כעדות גמורה, דהא אמרינן בחולין (עז:): דנדמה הוי מיעוטא, ואי נימא דמרחמה מהני משום רוב, הכא הוי ליה למיטר דאיכא נמי לאידך גיסא רובא דלא ילדי נדמה, אלא ודאי דהוי כעדות גמורה. נולכאורה מוכח כן מרש"י לעיל (כג:): ד"ה אין חוששין, שכתב דמחלב ליכא לאוכחי שילדה, דאיכא מיעוטא דחולבות אף שלא ילדו, כלומר דחייש למיעוט, ומדמרחמה הוי ראייה, הרי מוכח דליכא אפילו מיעוט דמרחמי בלא ולד. ועיינן מה שכתבנו שם אות לא (ש.מ.).

(יד) גמ', אי הכי עד דאשמעינן חזיר לישמעין טלה. כתב המים קדושים, דהא דאמרינן "אי הכי", היינו משום דבשלמא להוה אמינא דפטורה מן הבכורה כרבי שמעון ואסור באכילה כרבנן, דלרבי שמעון תלינן דבנה הוא, אתי שפיר דנקט חזיר לרבותא, דאף דמילתא דלא שכיחא דעו יולדת כחזיר, אפילו הכי סבר רבי שמעון דתלינן דילדתו. אבל השתא דמסקינן דכולה כרבי שמעון, ואפילו לדידיה לא תלינן דילדתו אלא דילדה ולד בעלמא, אמאי איירו בחזיר, הא דינא דלא מרחמה אלא בילדה ומצי לאשמעינן בטלה. אמנם תוס' בבבא מציעא (צג). ד"ה אי הכי כתבו, דאיכא טפי "אי הכי" בש"ס, דהו קושיא מעיקרא.

(טו) גמ', דאי אשמעינן טלה כו'. כתב הרמב"ם (פ"ב מבכורות ה"ח), לקח בהמה מניקה מן הגוי אינו חושש שמא בנה של אחרת היא מניקה אלא הרי זו בחזקת שילדה, ואפילו היה זה שמניקה כמין אחר ואפילו חזיר, הרי זו פטורה מן הבכורה. כתב הלחם משנה, דשמעינן מדבריו דבחזיר מסתברא

הדרגת התורה

מסכת בכורות דף כד – דף כה

יב כסלו – יג כסלו התשע"ב

שלמה (שם, על התוס' רי"ד) הקשה, דבערוך שלפנינו (ערך סבר ה) פירש, דאסור משום דניחא ליה שיסחט היין לתוך החבית. ועוד הביאו התוס' (שם) בשם הערוך, דאסור משום דהסתימה מתבטלת ונעשית חלק מן הכלי, והא דחשיב ליה פסיק רישא ולא עשייה בידים, משום דאף דניחא ליה שתבטל לכלי, אינו מכון שתהא כלי.

ב) גמ', ותולש לאו היינו גוזז וביום טוב היינו טעמא דשרי דהוה ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר יד. כתב בחדושי הר צבי, מדביאר דהיתרא דבכור משום דתולש לאו היינו גוזז, ולא אמר משום דהוה כלאחר יד כמו גבי יום טוב, משמע דהיתרא דכלאחר יד לא שייך אלא גבי מלאכת שבת ויום טוב, אבל בשאר איסורים לא, וחייב אף בשלא כדרכו. אמנם הקשה, דמתוס' פסחים (סו: ד"ה והא קעביד עבודה, מוכח דאף בשאר איסורים מהני כלאחר יד לפוטרו, וכן כתב בנודע ביהודה (תנינא יורה דעה סימן מג) דמבשל בשר בחלב בחמי טבריה פטור משום בישול שלא כדרכו.

ג) גמ', שם. תוס' לעיל (כד: ד"ה והיינו, ביארו דהא דשרינן תלישת הצמר היינו בצירוף היתר דאין מתכוון. וכן כתב הטור (אורח חיים סימן תצח ס"ב-יג). והקשה הדברי חמודות (על הרא"ש סימן ה' אות ח), אם כן היכי כתב הטור (יורה דעה סימן שח ס"ג) דכשבא לשחוט את הבכור יכול לתלוש הצמר של מקום השחיטה, דמשמע דאפילו במכוון שרי לכתחילה, וכוותיה פסק השלחן ערוך (שם) וצריך עיון.

ד) תוס' ד"ה דהוה, אין ללמוד מכאן שיהא מותר לתלוש נוצה מצואר של עוף וכו' דשרי הכא משום שאין מתכוון. ביאר המעדני יו"ט (על הרא"ש סימן ה' אות פ), דבצמר דווקא שייך שיתלש בלא כוונה על ידי שמפנהו אילך ואילך, אבל כשמפנה נוצה אילך ואילך, איננה נתלשת מאיליה, ועל כרחך בכונה תולשה והלכך אסור.

ה) בא"ד, שם. [תוס' הסיקו דאסור לתלוש נוצות עוף ביום טוב]. וכן כתב הרמב"ם (פ"ג מיום טוב ה"ג). אמנם הרמב"ן (בהלכותיו) כתב, דלא מספקין הכא אלא גבי בהמה, דאי שחיט לה בלא תלישת צמרה שוב לא בעי למתלשה לצורך אכילה, אבל עוף דאי לא יתלוש הנוצה קודם שחיטה, בעי למיתלשה אחר שחיטה, דאי אפשר לאוכלו בלא תלישת נוצות, מה לי תולש קודם שחיטה מה לי אחר שחיטה, בתרווייהו עבר באיסור גוזז, וכיון דהוה צורך אוכל נפש שרי לתלוש אף קודם אכילה. ועיין באות הבאה.

ו) בא"ד, שם. הבאנו באות הקודמת שהרמב"ן התיר לתלוש נוצות עוף ביום טוב. וכתב המהרי"ט אלגזי (מ [ב]), דבירושלמי שבת (פ"ז ה"ב) איתא דאיסור תלישת נוצה הוה משום "עוקר דבר מגידולו", ומשום הכי ליכא למישרי תלישת נוצה קודם שחיטה, משום דכשיתלוש אחר שחיטה לית ביה אותו איסור. אמנם כתב, דהרמב"ן לשיטתו בשבת (קז:) דהבבלי פליג אירושלמי, וסבר דלית ביה משום "עוקר דבר מגידולו" ואסור משום "גוזז", ואם כן שפיר התיר קודם שחיטה דלא שנה מאחר שחיטה.

ז) בא"ד, שם. עיין אות ה שיטת הרמב"ן לענין בעוף. אמנם הרא"ש (סימן ה) כתב, דהא דשרינן לתלוש נוצת העוף אחר שחיטה, הוה מטעם דכבר הותר הבשר באכילה, וכיון דאי אפשר לאוכלה בלא תלישת הנוצות, שרי, כמו דשרינן בישול, אבל קודם שחיטה ודאי אסור, דכל מכשירי אוכל נפש דאפשר לעשותם מאתמול אסירי, דומיא דאסור להביא בהמה מחוץ לתחום.

ח) גמ', והאמר רבי אלעזר קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה מדרבנן. כתב החזון איש (פרה סימן ב סק"ט), דודאי איירי דלא עבדה בשדה דיליה, דאם כן הוה ליה מעילה מדאורייתא, כמו שכתבו רש"י במכות (כא: ד"ה והן מוקדשין, ותוס' (שם) ד"ה החורש בשור, ולוקה עליה, כמו שכתב הרמב"ם (פ"א ממעילה ה"ג). עוד כתב, דאף דאמרין בתמורה (י: דבעבודה איכא כחש דבהמה, אינו עובר בלאו ד"לא תעשון כן לה' אלקיכם" (דברים פ"ב פ"ד), משום דלא נאמר האי לאו אלא בעושה בדרך איבוד והשחתה.

ט) גמ', שם. הקשה הר"ש בפרה (פ"ב מ"ג), כיון דחטאת כתיב בה (במדבר פ"ט פ"ט) וילפינן דהוויא כקדשים, היכי אמרינן הכא דהוויא כקדשי בדק הבית ואיסור גיזה ועבודה דידה מדרבנן. ותיירך, דהיינו לאחר פדיון. והקשה החזון איש (פרה סימן ג' סק"ד), היאך מוקי לה לאחר פדיון, הא בסוגיין איתא לענין קודם פדיון, דמדאורייתא שריא בגיזה ועבודה. ותיירך, דעיקר קושייתו, מהלכתא דילפינן לה מחטאת, אהלכתא דרבי יוסי בן המשולם דגזוז במספריים, ותיירך דאיכא לאוקמי לדרבי יוסי אחר פדיון, ואין הכי נמי

אי איירי בתמיים, בכור נמי נשחט בעזרה, ואי בבעל מום, קדשים נמי נפדים במומם ונשחטים חוץ לעזרה. ולהכי גרס, לפי שהקדשים נשחטים באטליו, ובבעלי מומים עסקינן, וביארו תוס', דלהכי איירי בבכור דאין נמכר באטליו אלא בבית ודוקא בקופיץ, ולא נקט קדשים דנשחטים באטליו דהוה מקום מיוחד לשחיטה, ומצוי שם סכין.

כד) גמ', טעמא דרבי יוסי בן המשולם משום דקסבר תולש לאו היינו גוזז. ומסקינן, דהיינו טעמא דרבי יוסי בו המשולם. הרמב"ם (פ"ב ממתנות עניים ה"ו), פסק כרבי יוסי, דתולש לא הוה קוצר, ופטור מלקט שכחה ופאה. ונדחק הכסף משנה, אמאי פסק כרבי יוסי. וביאר הרש"ש, דרבי יוסי בן המשולם דסבר דתולש לאו היינו גוזז, הוה כרבי יוסי דהתם, וכיון דפסקינן כוותיה, פסק נמי כרבי יוסי. וכתב, דמשום הכי נקטינן במתניתין שער ולא צמר, [עין לעיל אות כא], דאתי לאפקוי נוצה של עיזים דאסור לתולשה, משום דאמרין בחולין (קלז). דמודה רבי יוסי דתולש דנוצה הוה גוזז דהכי אורחיה, וכן סבר רבי יוסי בן המשולם. [ועיין תוס' ד"ה והיינו, דפליגי שני תירוצי התוס' אי מודמינן תולש דהכא לתולש דראשית הגז]. ועיין באות הבאה.

כה) גמ', שם. הרמב"ם (פ"א ממעילה ה"ז) פסק דתולש לאו היינו גוזז, וכן פסק לענין שבת (פ"ט משבת ה"ז). והקשה המהרי"ט אלגזי (מא [ד]), הא גבי ראשית הגז פסק (פ"י מבכורים ה"ו), דתולש כגוזז, ומשום הכי תולש חייב בראשית הגז. עוד הקשה, דהכא פליגי רבנן ארבי יוסי בן המשולם וסברי דתולש הוה כגוזז, והא גבי איסור קצירה קודם העומר, כולי עלמא מודו במנחות (סח). דתולש לא הוה כקוצר, ומותר לתלוש התבואה קודם העומר. ותיירך התורת זרעים (בפאה פ"ג מ"ד), דאיסור גיזה בקדשים הוה איסור במעשה הגיזה, אבל לא דיינינן על הגיזה שנגזזה אי אית בה שם גיזה, כדמוכח לקמן (כה). דמדמה איסור גיזה בקדשים למלאכת שבת, וכן באיסור קצירה קודם העומר האיסור הוה מלאכת הקצירה, ולגבה ודאי תולש לא הוה כגוזז, אבל גבי ראשית הגז לא בעינן שם מלאכת גיזה אלא בעי שלצמר יהיה שם גיזה, ואף דתלש הצמר איקרי גיזה, ולהכי פסק הרמב"ם דתולש חייב בראשית הגז. אמנם כבר הקשה בחידושי הר"ן חולין (קלז) מאי שנה ראשית הגז מלקט. שכתב הרמב"ם (הובא באות הקודמת) דפטור.

כו) בא"ד, אם לא נחלק בין תולש לשוטף. [כלומר, דשמא דווקא בשוטף פליגי, אבל בתולש מודו דלא הוה כגוזז]. הקשה המהרי"ט אלגזי (מא [ג]), הא עיקר פלוגתייהו דרבי יוסי ורבנן גבי לקט הוה בתולש תבואה, ובחולין (קלז) מדמינן לה לראשית הגז דייחיבו נמי בשוטף משמע דכחא דחשיב להו. ותיירך, דהוקשה לתוס', היכי קאמרי לעיל (עמוד א) דאי הוה קאמר רב הלכתא בכוליה פרקין, הוה אמינא דאדרבי יוסי קאי, הא פליגי עליה רבנן בחולין, ועל כן תירצו, דההוה אמינא היתה, דהתם דהוה שוטף לא דמיא להכא דהוה תולש, אמנם לפי האמת ליכא לפלוגי ביניהו, כדאמרין התם, דתולש ושוטף כחד חשיבי.

כז) תוס' ד"ה והיינו, בתוה"ד, ובמתניתין דכלאים (פ"ט מ"ז-ז). הוה טעות סופר, דאדרבה אותה משנה סברה דדבר שאין מתכוון מותר, אלא כונתם למשנה ב', דקתני לא ילבש כלאים אפילו לגנוב את המכס, ואמרין בבבא קמא (ק"ג). דסבירא להאי תנא דבר שאין מתכוון אסור.

כח) תוס' ד"ה והיינו, בתוה"ד, ויש לומר דדלמא מטעם דפסיק רב כוותיה משום דתולש לאו היינו גוזז. הקשה בחידושי הגרע"א, אם כן מאי מקשינן לעיל (עמוד א') כיון דאמר רב הלכה ככוליה פירקין לבר מפלוגתא, הלכה כרבי יוסי למה לי, הא ודאי הוצרך לפסוק כוותיה דהוה אמינא טעמא דרבי יוסי משום דבר שאין מתכוין מותר, ובהא פליגי תנאי בשבת (נד). ולית הלכתא כוותיה, ולהכי קאמר הלכה כמותו, משום דטעמו משום דתולש לאו היינו גוזז.

דף כה ע"א

א) גמ', מסוכריא דנזייתא אסור להדוקיה ביומא טבא. כתבו התוס' שבת (ק"א). ד"ה מסוכריא, דטעם האיסור, חדא, משום דכי סחיט ליה הבגד מתלבן קצת והוה מכבס, או משום מפרק דאסיר כמו סוחט ענבים וזיתים. ובתוס' בכתובות (ו) ד"ה האי, מייתי דהערוך פליג אטעמא דמפרק, משום דהכא הולך המשקה לאיבוד ולא ניחא ליה, ופסיק רישא דלא ניחא ליה שרי. ותוס' פליג עליה דסברי דאף דלא ניחא ליה לכתחילה אסור. והחשק

הפעולה, אבל לא איירי בדין הצמר) כתב המהרי"ט אלגזי (מב [א]), דמהאי טעמא אפילו מחיים שריא גיזתו. והקשה, מהא דלעיל (טו): איכא פלוגתא ולחד מאן דאמר לא ילפינן מהאי קרא, אלא מ"תובח ואכלת" דאין לך היתר בהן עד שעת אכילה, ולדידיה ודאי אף גיזה אסורה בהנאה עד השחיטה, ואם כן אמאי אמרינן התם דאיכא בינייהו להאכיל לכלבים, ולא אמרינן נמי דנפקא מינה אם גיזתו אי שריא. ולהכי פליג אתוס', וסבר דגיזתו אסורה. והא דהוכיחו תוס' דגיזה שריא בהנאה, היינו דבשחט אחר שגזו שריא השחיטה להנך גיזות. [וכעין זה כתבו תוס' לקמן (כו). ד"ה התולש, דאיכא למימר דאף דהצמר אסור, זריקת הדם שריא ליה]. וכן כתב רבינו גרשום (ד"ה וחכמים אוסרים), דגיזתו אסירא משום דפסולי המוקדשין אסורים בגיזה, ומשמע דאסור מדאורייתא.

(יז) רש"י ד"ה וחכמים אוסרין, דאי שרית צמר הנושרת מחיים אתו לשהויי לבכור כו' ופסולי המוקדשין אסירי בגיזה ועבודה. אמנם הרמב"ם בפירוש המשניות ובספר היר (פ"ג מבכורות ה"א) כתב, דטעמא דרבנן משום דתנן לקמן (כו): מצוה לאכול בכור תוך שנתו בין תם בין בעל מום, ואי שרית לצמרו איכא למיחש שישנהו אחר שנתו. וביאר החק נתן, דסבר דליכא למיחש שיבוא לידי גיזה ועבודה, דאטו ברשיעי עסקינן.

(יח) [מתני', את שנראה עם הגיזה מותר. (וגיזה עצמה ודאי מותרת, דאחר שחיטה שרי לגזו). לכאורה קשה, דבשלמא למאן דדריש לעיל (טו): מ"תובח ואכלת" דאין לך בהם היתר אלא משעת אכילה, ילפינן דאחר שחיטה שרי לגזו, אלא למאן דדריש התם מ"תובח ולא גיזה", מהיכי תיתי דאחר שחיטה שרי. ויש ליישב, לפי מה שכתבו תוס' לקמן (לב): ד"ה פסק מתניתין מני, דאחר שחיטה שרי לכלבים דאיתקש "לצבי ואיל", מהאי טעמא נמי שרי לגזו].

(יט) גמ', שחטו דברי הכל שרי. ביאר המים קדושים, דמרש"י ד"ה מכלל דאסור וד"ה שחטו, נראה דטעם הגזירה שייכא אף בשחטו, אלא דכיון דצמר המחובר לשחוט הותר, אי הוה אסרי לצמר שנשר הוי מיחזי כחוכא ואטלולא, אבל במת דצמר המחובר בו אסור, שייך שפיר למיגזר ולאסור אף שנתלש. אמנם הרמב"ם בפירוש המשניות (פ"ג מ"ד) ביאר, דכיון דטעם הגזירה משום שמא ישנהו אחר שנתו, לא מסתבר למיגזר אלא בשמת, ואגלאי מילתא דלא בעי לשחטו אלא להשהותו, אבל הכא דשחטו ולא חזינן שרצה להשהותו אמאי נגזר. ונאיכא למימר דהיינו לשיטתו באות הקודמת, דלהשהות היינו אחר שנה, אבל רש"י דסבר דשהיה כל דהו חשיבא שהיה, משום דחיישינן שמא יבוא לגיזה ועבודה, אף בשחטו איכא למחשביה דשהיה].

(כ) גמ', כי פליגי במת. (כלומר דלרבי יהודה במת מודה עקביא דאסור ורבי יוסי סבר דבמת שרי). כתב החזון איש (סימן כא סק"י), דלרבי יהודה דלא שרי עקביא אלא בנשחט, וטעמיה כיון דכבר הותר עכשו כל הצמר ואילו לא היה נושר היה מותר, אין ראוי לאסור אותו שנשר. ואף לרבי יוסי, מדאמר כי פליגי במת, משמע דווקא במת שרי עקביא, אבל מחיים מודה לרבנן דאסור, וטעמיה, דמחיים איכא למיחש טפי שמא ישהה.

(כא) גמ', הכא בגיזת בעל מום עסקינן שנתערבו בגיזי חולין. כתב הרמב"ם (פ"ג מבכורות ה"ג), גיזת בכור אפילו בעל מום שנתערבה בגיזי חולין אפילו אחת בכמה אלפים הכל אסורים, הרי הוא דבר חשוב ומקדש בכל שהוא. והקשה הכסף משנה, הא בסוגיין קאמר רבי ירמיה בבבלי טפשיא, משמע דליתא דלרב נחמן דפירש כן הברייתא, והיכי פסק הרמב"ם כוותיה. ותיירך, דמשמע ליה דלא פליג רבי ירמיה אלא בביאור הברייתא, אבל לדינא מודה. (כב) גמ', שם. תנן בערלה (פ"ג מ"ג) האורג מלא הסיט מצמר בכור בבגד ידלק. וביאר הר"ש (שם), דהכא איירי במלא הסיט שנתערב, דבפחות הא חזינן במתניתין דבטל ואינו אוסר.

(כג) גמ', שם. כתב הרמב"ם (פ"ג מבכורות ה"ג) דגיזת בכור שנתערבה בחולין אוסרת בכל שהוא, והאורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד ידלק, והיינו מתניתין דערלה (פ"ג מ"ג). והקשה הראב"ד, אם באורג תנינן דאין אוסר בפחות ממלא הסיט, כל שכן דגיזה לא תאסור בפחות, ומדוע פסיק הרמב"ם כסוגיין דאוסרת בכל שהוא. ותיירך, דשאני גיזה דאוסרת בכל שהו משום קנס דשהיה. אי נמי, משום קנס שעבר באיסור גיזה. והקשה המהרי" קורקוס, אכתי נקנס אף בטויי וארוג. ותיירך, דהאורג היינו מצמר שנשר דלא

דבסוגיין לא מוקמינן להא דרבי יוסי הכי, אלא דסבר כרבי שמעון דפליג אהיקש לחטאת. עוד כתב החזון איש ליישב קושיתו, לפי מה שכתבו תוס' חולין (יא): ד"ה חטאת, דהא דילפינן פרה מחטאת, היינו בעיקר הפרה ולומר שנפסלת במום כחטאת, אבל דין גיזה ועבודה לא מיקרו דין בעיקר הפרה, ולגביהו לא הוקשו פרה לחטאת.

(יג) גמ', והתניא שתי שערות וכו' רבי יוסי אומר גוזז במספרים ואינו חושש. כתב החזון איש (פרה סימן ד סק"ו), דלמאן דאמר בעלי חיים נדחים, ליכא לאוקמי שהיתה כולה אדומה כשהקדישה ואחר כך הושחרו בה שני שערות, דבנראה ונדחה אף בידו לתקן הוי דיחוי, ועל כרחך איירי דהוה שחורות בזמן שהקדישה, ולהכי לא הויא דחויא מעיקרא ובידו לתקן לא הוי דיחוי. אבל הקשה, הא דרשינן בבבא מציעא (ל) "ויקחו" (במדבר פ"ט פ"ב), שתהא פרה בשעת לקיחה, אם כן בעינן שתהא באותה שעה אדומה תמימה. וכבר ביאר (פרה סימן ג סק"ח), דלראב"ד (פ"א מפרה ה"ח), ילפינן דאסור להקדישה בפסלות, ולרמב"ם לא חילא עליה קדושת פרה. ותיירך, דהיינו דוקא בפסול דאורייתא אבל דין גיזה דהכא אינו אלא מדרבנן. עוד תירך, ד"ויקחו" לא קאי אהא דכתיב "אדומה" אלא אהא דכתיב "פרה", ומיעט דוקא שלא יקחו עגלה. אמנם למאן דאמר אין דיחוי בבעלי חיים אתי שפיר, דאיכא לאוקמי שהושחרו שערותיה אחר שהקדישה.

(יא) רש"י ד"ה גוזז, אלמא משום דאין מתכוין לשום גיזה וכו'. וכן כתב הרמב"ם (פ"א מפרה ה"ג) דשרי משום דאינו מכוון. וכתב השפת אמת, דכן משמע מתוס' לקמן (לד). ד"ה אילימא. והקשה, היכי חשבי ליה אינו מתכוון, הא גוזז להדיא, ולכל הפחות הוי פסיק רישא ואמאי שרי. ותיירך, דשמא סברי דהגוזז היינו דוקא בצריך לצמר, וכל היכי דלא בעי לה לא חשיב גוזז. וכן כתב המים קדושים דלא אסרה תורה אלא לנהוג בו מנהג חולין שגוזז להנאתו, והראיה, דאף צמר שנשר איכא איסור להנות בו. אמנם הקשה השפת אמת, דברא"ש לעיל (פ"א סימן יא) כתב, דעובר בלאו דלא תגזו אף בגוזז מחמת מכה דלא בעי לצמר, וצריך עיון.

(יב) רש"י ד"ה דלא שכיחא, ומילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן. הקשה השפת אמת, הא ניחא אי בעינן גזירה מיוחדת לפרה, איכא למימר דכיון דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן, אבל הכא דגזרי רבנן אכל קדשי בדק הבית, אמאי נפיק מינייהו פרה דלא שכיחא. ועוד, אי לא גזרו לאוסרה בגיזה מאי מקשינן דיחלל ויגזו, הא ליכא איסורא ומה לו לטרוח ולפדותה. להכי פירש, דהכי קאמרינן דכיון דפרה אדומה קשה למוצאה הקילו בה לגזוזה דהוי איסור דרבנן, ושפיר מקשינן אמאי בעינן למידיחי איסור גיזה דרבנן, יפדנה ותשתרי בגיזה.

(יג) תוס' ד"ה מדרב סבר, שאם היה סובר דדבר שאין מתכוין מותר מנא ליה וכו'. הקשה הצאן קדשים, אם כן לאיבעית אימא דאמרינן דרבי יוסי לא סבר ליה כרב, מנא ליה לרב דטעמיה דרבי יוסי משום דתולש לאו היינו גוזז. ותיירך הרש"ש, דלמסקנא לא בעינן הוכחה דהיינו טעמיה, משום דרבי יוסי בחולין (קלז). נמי סבירא ליה תולש לאו היינו גוזז. אמנם החק נתן ביאר, דלמסקנא הדרין ממאי דסברי מעיקרא, דטעמיה דרבי יוסי דתולש לאו היינו גוזז, וסבירא לן דהא דפסק רב כרבי יוסי היינו כוותיה ולא מטעמיה, דטעמא ידידיה משום דאין מתכוין מותר, ואנן שרינן משום דתולש לאו היינו גוזז, וכן ביארו תוס' לעיל (כד): ד"ה והיינו דכתבו, ולאידך לישנא דאמרי רב סבר כרבי יוסי וכו'.

(יד) תוס' ד"ה שער, בתוה"ד, וכי תימא הא דשריא וכו' אבל גוזז דמתכוין אסור. הקשה בחידושי הגרי"ז, הא ניחא אי הוי איסורא דרבנן איכא למימר דבמכוון קנסוהו, אבל הכא דאיסורא דאורייתא הוא, אטו משום דעבר באיסור גיזה הוי טעם לאוסרה.

דף כה ע"ב

(טו) בא"ד, והלא אף בקדשים דם מותר בהנאה משנעשית מצותו והתם דליכא מצוה למזה יהא אסור. הקשה בחידושי הגרי"ז, היכי מדמה תוס' גוונא דליכא מצוה לנתקיימה מצותו, הא נעשית מצותו הוי טעם להתיר ולהפקיע כל דינים דהוה ביה, והכא דלא נעשית מצותו אף דליכא מצוה אסור, וכדחזינן בכריתות (ד): דם הקזה אסור, אף דלית ביה שום מצוה.

(טז) בא"ד, דשרי בגיזה מתובח נפקא דמשמע תובח ולא תגזו. (כלומר, לאסור

מותר בהנייה. וביאר המהר"י קורקוס, דדייק לה מסוגיין, דלא מספקא ליה אלא בתמימה הא בעלת מום שריא, וביאר טעמו, דדווקא בבכור חיישין שמא ישהנו, משום דמצוה לאוכלו תוך שנתו, מה שאין כן בשאר קדשים דליכא להאי דינא לא חיישין.

(ד) רש"י ד"ה התולש צמר וכו', מחיים לרבנן מהו. ביאר הצאן קדשים, דלעקביא ליכא לספוקי בעולה, כיון דשרי בבכור בעל מום אף דלית ביה כפרה ולא חייש לשמא ישהנו, כל שכן בעולה תמימה דאתיא קצת לכפרה, ודאי שלא יחוש לשהיה. אמנם המים קדושים ביאר, דרש"י דייק מזה דלא מספקא ליה בבעל מום אלא בתמימה, ולרבנן אתי שפיר דליכא לספוקי בבעל מום, דאי בבכור דנאכל במומו אפילו הכי גזרו שמא ישהנו, כל שכן דנגזור בעולה דאינה יוצאה לחולין בלא פדיון, אבל לעקביא מצי למיבעי אף בבעל מום, דדלמא דוקא בבכור לא גזר שמא ישהנו משום דמותר לאכלו בלא פדיון, מה שאין כן עולה דבעיא פדיון, ועיין באות הבאה.

(ה) בא"ד, שם. אמנם בשיטה מקובצת (השלם) ביאר בשם תוס' חצוניות, דהכא איירי אליבא דעקביא, דאסר בתולש מבכור תמים דחזי להקרבה, דחייש דלמא משהה ומפקע ליה מקדושת מוזהב, ועוד דלית ביה שום היתר. וקא בעי אי אסר בעולה בבכור או דלמא שאני עולה דמכפרא ולא משהה לה.

(ו) רש"י ד"ה מי איכא, בסוה"ד, הא ודאי רשע הוא. הקשה המהר"ט אלגזי (מב) [ו], כיון דקיימא לן לעיל (כה). כרבי יוסי בן המשולם דתולש לאו היינו גזוז, אם כן כשתלש לא עבר בלאו דלא תגזו ואמאי מיקרי רשע, ואי משום מעילה, הא בעולה ידיה חשיב כגזבר עלה, וגובר אינו מועל עד שיוציא. וכתב הראשית ביכורים, דלפי מה שכתבו התוס' לעיל (כד): ד"ה והיינו, דתולש נאסר מדרבנן, יש לומר דמהאי טעמא מיקרי רשע, אי נמי משום דעבר ב"לא תעשון כן לה' אלוקיכם" (דברים פ"ב פ"ד), וכדאיתא בחולין (קלה). דגיוזה מכחשה לבהמה (ועיין לעיל כה. אות ח).

(ז) בא"ד, שם. כתב המים קדושים, דאין כוונת רש"י לומר דקנסין ליה לאסור הגיוזה, דהא עקביא מתיר בתולש מבעל מום אף דעבד איסורא, אלא מספקין, משום דהכא ליכא לטעמא דלא משהי לה כיון דמכפרא, דאיירין ברשע שעבר אלאו ולא חייש ליה, ובודאי לא יחוש לכפרת עשה ואתי לשהויי.

(ח) תוס' ד"ה התולש צמר, בתוה"ד, אי נמי חשיב האי צמר כבעל מום מעיקרו. [ואמרינן לעיל (יד): דבעל מום מעיקרו לא בעי העמדה והערכה. והקשה החק נתן, דבחולין (קלה). מקשינן אצמר, והא בעי העמדה והערכה. ותיירך, דשאני התם דהוי קדוש לבדק הבית דעיקרם לדמיהם עומדים, ולא שייך לפלוגי בהו בין תם לבעל מום מעיקרו.

(ט) בא"ד, וקצת היה נראה לפרש וכו' ומיבעי ליה הצמר שנתלש אי משתרי נמי בהכי. הקשה החק נתן, דהכא מספקא ליה אי חיישין דלמא משהי לה, גהיינו חשש מדרבנן, ולפירושו הוי איסור דאורייתא. ועוד, איך אמרינן חטאת ואשם לא תיבעי לך, הא לפירוש התוס' אי דם שרי לצמר, שייך בהו נמי כמו בעולה. ותיירך, דאין הכי נמי דהספק אי דם שרי לצמר, שייך בכל קדשים, ומספקין בסוגיין שתי ספקות, חדא כמו שביארו התוס', ואם תימצי לומר דהדם מתיר לצמר, אכתי מספקא לן בעולה אי חיישין שישהה לה, ומדרבנן, ושייך דוקא בעולה ולא בחטאת ואשם.

דף כו ע"ב

(י) גמ', או דלמא כיון דעולה נמי מכפרא אעשה לא משהי לה. ולא איפשט. וכן כתב הרמב"ם (פ"א ממעילה ה"י) דהוי ספק, והקשה הראשית ביכורים, הא תנן בערכין (כא). חייבי עולות ושלמים ממשכנים אותן, ופירש רש"י (שם) ד"ה ממשכנין, דאף דעולה מכפרא אעשה, הואיל ולא חובה הוא עליה לא חשוב לה כפרה ואתי לשהויי, ומוכח דחיישין לשהיה, ואמאי לא פשטין מהתם. ותיירך, דהתם ממשכנים מספק דלמא ישהה לה. עוד תירך, דתוס' בראש השנה (ו). ד"ה יקריב, אוקי הא דממשכנים במתרשל מלהביאה ומוציא הוצאות חנם שלא לצורך, להכי תלינן דישהה לה, אבל הכא מספקין בסתם אדם שאינו התרשל.

(יא) גמ', שם. כתב המרומי שדה, מדלא מספקא ליה בשלמים, מוכח דשלמים חשיבי בבכור ומעשר, דלאו לכפרה אתו. וכן משמע ביומא (לו).

עבר איסור. עוד יש לומר, דדיינו שנקנס בגיוזה עצמה, משום דהויא כמו שנעשה בה האיסור, מה שאין כן בארוג וטווי. והמהר"ק גופיה תירך, דאין כוונת הרמב"ם דגיוזה אוסרת בכל שהוא, דלא כתב כל שהו שנתערב, אלא גיוזה הבכור שנתערבה, וכוונתו לבכור שלם שנגזז, דודאי חשוב טפי ממלא הסיט, ומשום הכי אוסר.

(כד) גמ', שם. בתמורה (לד). מוקי מתניתין דערלה (פ"ג מ"ג) דמלא הסיט לא בטל, בדעבד מינה "צפרתא" דהיינו בגד, ומשום הכי חשוב ולא בטיל. וכן כתב הרא"ש (בסוגיין סימן ז), דלא אמרינן דאוסר אלא במלא הסיט דעביד מיניה צפרתא דחשיב ולא בטיל. אמנם הר"ש בערלה (פ"ג מ"ג) הקשה, דלא שייך לעשות מגיוזה שאינה טוויה צפרתא והכי אוסר הכל, ועיין באות הבאה.

(כה) גמ', שם. כתב הרמב"ם (פ"ג מבכורות ה"א), דגיוזה בכור שנתערבה בחולין אוסרת הכל ואורג כמלא הסיט בבגד כולו ידלק. והקשה הכסף משנה, הא בתמורה (לד). אמרינן דלא חשיב אלא בדעביד מיניה "צפרתא", והיאך כתב הרמב"ם דסיט בלא "צפרתא" חשיב ולא בטיל. ותיירך, דהרמב"ם סבר דהא דבעינן "צפרתא" להחשיבו, היינו דווקא בשער נזיר דלא חשיב, אבל צמר הבכור דחשיב טפי, אף בלא צפרתא לא בטיל. והקשה המהר"ק, דלדבריו שער נזיר דאוסר הוי דווקא "בצפרתא", והרמב"ם כתב (פי"ט מפסולי המוקדשין ה"ב), דאף בשער חשיב "במלא הסיט" אף דלא עביד מיניה "צפרתא". ולכך תירך, דהרמב"ם סבר ד"מלא הסיט" לא בעי "צפרתא", וצפרתא לא בעיא "מלא הסיט", דכל חד הוי טעם לאחשובי. עוד תירך, דהרמב"ם סבר, דההיא דתמורה דלא כהלכתא, כדחזינן בכלאים דלא בטיל אף בלא "צפרתא".

(כו) גמ', שם. תנן בערלה (פ"ג מ"ג), האורג מלוא הסיט מצמר הבכור בבגד ידלק, ובמוקדשין מקדשין בכל שהו. והקשה הר"ש (שם), מאי שנא בכור דאין אוסר בפחות ממלא הסיט משאר קדשים דאסרי בכל שהוא. ותיירך, דבכור היינו בעל מום, ומוקדשין היינו תמימים, ואף דתרווייהו אסרי בגיוזה, רבנן החמירו טפי בתמימים. והראב"ד (פ"ג מבכורות ה"א) תירך, דדווקא בכור דלית ליה מתירין בטל בפחות מ"מלא הסיט", מה שאין כן מוקדשין שיש להם מתירין דכיון שנפל בהו מום יכולים להפדות לא בטלי אף בכלשהו.

(כז) גמ', ומאן תנא קמא רבי יהודה היא וכו'. כתב בשו"ת נודע ביהודה (מהדורא בתרא יורה דעה סימן קצג), דרבי יהודה דאוסר לשיטתו אזיל, דסבר מין במינו לא בטיל. והקשה השמן רוקח, אם כן אמאי אמרינן דרבי יוסי דשרי לטעמיה דלא אסרי רבנן בשחוטה, הא אף אי הוו אסרי בשחוטה, לא הוי אוסר כל הגיוזות דסבר מין במינו בטל.

(כח) גמ', כי היכי דקבר בה האי קבר איניש אחרניא, אגב דמנחגי אהרדי שכיח בהו מומא. כתב השי למורא, דודאי בעלמא לא חיישין לה, אלא הכא כיון שנתערב בו קבר ובעל מום ויצא מחזקת כשרותו, חיישין.

דף כו ע"א

(א) גמ', בעי רבי ינאי התולש צמר מעולה תמימה מהו. כתבו התוס' לעיל (כה): ד"ה שער, דמדאורייתא ודאי שריא והא דמספקא ליה היינו מדרבנן. והקשה השיטה מקובצת (השלם), דבפסחים (לג). אמרינן המתחמם בגיוז עולה מעל, דהיינו מדאורייתא. ועל כן פליג, וביאר, דאסור מדאורייתא, דגברא הוא דקדיש לה והוא הקדיש גיוזתיה, ודווקא בכור דרחמנא קא מקדיש ליה אסור מדרבנן, דלא אסרה תורה גיוזתיה. [אמנם לכאורה משמעות התוס' (שם) דאף בעולה אסור רק מדרבנן. ועיין אות הבאה].

(ב) גמ', שם. עיין באות הקודמת קושיית השיטה מקובצת. ותיירך הראשית ביכורים, דבפסחים איירי בצמר דהוי על הבהמה בזמן שהקדישה, אבל הכא איירינן בצמר שגדל לאחר מיכן ועל כן נאסר מדרבנן. ובמצפה איתן תירך, דבפסחים איירי היכא דבזמן הנאתו היתה העולה תמימה, והכא איירינן בגוונא שכשנהנה היתה כבר בעלת מום אף שנתלש בתמותה, וכן כתב המרומי שדה.

(ג) גמ', שם. פירש רש"י ד"ה התולש, דדווקא בתמימה מבעיא ליה, אבל בעלת מום ודאי גיוזה אסור דחייש לגיוזה ועבודה. אמנם הרמב"ם (פ"א ממעילה ה"י) כתב, וכל שיתלש מכל הקדשים אחר שנפל בהן מום, הרי הוא

הדרגת התורה

מסכת בכורות דף כו – דף כז

יד כסלו – טו כסלו התשע"ב

דאמרין בחטאת מתודה עון חטאת, בעולה עון לקט שכחה ופאה, ובשלמים לא איירי. וכתב המאירי (שם), דעל שלמים אינו מתודה, אלא אומר דברי שבח והודאה, וכן כתב הרמב"ם (פ"ג ממעשה הקרבנות הט"ו). ועיין מה שכתבנו במסכת מנחות (דף עג אות ח ואות ט). ועיין עוד במרומי שדה זבחים (כט: ד"ה אבל). ובמשך חכמה (שמיני ד"ה ועשה את קרבן העם). ובהגהות פורת יוסף (חולין קלד) וטל תורה (שם). ובגבורת ארי (תענית כג. ד"ה הביאו), והמצפה איתן (שם) ובתעופות ראם (סימן תמא ג).

(יב) גמ', אמר רבי אלעזר אמר ריש לקיש כל שעיקרו הפוך כלפי ראשו רב נתן בר אושעיה אמר כל שאינו מתמעך וכו'. כתב הרא"ש (סימן ו'), דכיון דלא אתמר הלכתא כחד מינייהו, נקטינן לחומרא, דכל שאינו מתמעך עם הגיזה אסור, וכל שכן עיקרו הפוך. אמנם הרמב"ם (פ"ג מבכורות ה"ב), כתב, בכור שהיה וכו' והוא הצמר שעיקרו הפוך כלפי ראשו אסור וכו'. וביאר הכסף משנה, דהא דפסק כריש לקיש, היינו משום דהוא מארי דתלמודא טפי מרב נתן, ועוד, דרבי אלעזר נמי סבר כוותיה, ועוד, דמדפריש רבי אלעא דידיה, משמע דאיהו נמי סבר כוותיה, ועוד, דמסתבר טעמיה דאי אפשר לגיזה בלא נימין המדולדלות.

(יג) גמ', תנא נשר להודיעך כחן דרבנן. דאסרי אף בנשר מאליו. הקשה המצפה איתן, כיון דכח דהתירא עדיף, הוי ליה לאשמועינן טפי דעקביה מתיר אף בתולש. ותירץ, דשאני הכא דכבר אשמועינן האי חידוש בברייתא, וכתב, דכעין זה כתב הרא"ש בנדרים (דף כח. ד"ה תנא).

פרק עד כמה

(יד) מתני', עד כמה ישראל חייבין לטפל בבכור וכו'. כתב הרמב"ם בפירוש המשניות (פ"ד מ"א), דהיינו טעמא משום שכל מתנות כהונה, אין נותנים אותם לכהן אלא דרך גדולה וקרבה למקום, כמו שנותנים מתנות למלכים הגדולים, ואמר רחמנא למשחה ולגדולה, ולפיכך אין נותנים להם שום דבר שיש בו עמל וטורח. ועיין לקמן אות כב.

(טו) מתני', בדקה שלשים יום וכו'. כתבו התוס' לקמן (נג). ד"ה ואיזהו, דשלושים יום דהכא וכן חמישים דגסה, היינו בבא כהן ליטלו, שלא יתנו לו קודם זמן זה, אבל בגוונא שלא בא כהן, מחויב לטפל בו עד שימצא כהן, דהא מחויב הוא לקיים בו מצות נתינה.

(טז) מתני', אמר לו תן ואקרבנו מותר. הקשה בחידושי הגרי"ז (בכורות נד'), הא בירושלמי חלה (פ"ב ה"ח) איתא, דבכור כביכורים ומתחלק לכהני משמר שקרב בו. ותירץ, דהירושלמי איירי בישראל שמקריב, ומתחלק לכהני משמר כשאר קרבנות, אבל מתניתין איירא בגוונא שנתנו הישראל לכהן מחיים, והיינו דדקיימא לן בבבא קמא (קט). דכהן מקריב עולתו בכל עת, ועורה שלו. אמנם הקהילות יעקב (סימן כו) ביאר, דמהירושלמי משמע דבכל גיוני הבכור מתחלק לכהני משמר, אלא הכא איירינן בכהן מאותו המשמר. ועיין אות הבאה.

(יז) מתני', שם. עיין באות הקודמת. כתב הרמב"ם (פ"א מבכורות הט"ו), ויראה לי שהבכור נותן לכל כהן שירצה. וביאר המהרי"ט אלגזי (מג [ב]), דאתי לאפוקי משיטת הירושלמי בחלה (פ"ב ה"ח), דבכורות ניתנים לאנשי משמר, וסבר שדינו כשאר מתנות כהונה שנותנם לכל כהן שירצה. וכתב, דמתניתין מוכח כשיטת הרמב"ם מדקאמר "אמר לו תן לי ואקרבנו", ואי שייך לכהני משמר היכי מפסיד זכות כהני משמר, ומשום הכי סמך הרמב"ם להאי דינא ד"ת לי ואקרבנו" למה שכתב דנותנו לכל כהן שירצה, דמהכא מוכח לה.

(יח) מתני', בכור נאכל שנה בשנה בין תם בין בעל מום. איתא בראש השנה (ו:), בכור מאימתי מונין לו, אביי אמר משעה שנולד, רבי אלעזר בן יעקב אומר משעה שנראה להרצאה, ולא פליגי, הא בתם (מונים משעת הרצאה) הא בבעל מום (מונים משנולד). וכתבו התוס' שם (ו). ד"ה הא בבעל מום, דבנולד תם ואחר כך נפל בו מום, כיון דכשנולד היה עומד למזבח, מונים לו משעה שנראה להרצאה. אמנם הטור (יורה דעה סימן ש"ח) כתב, דמונים לו עד מלאת שנה ללידתו. אבל הש"ך (שם סק"ד) הגיה בדבריו, דמונים לו עד מלאת שנה מיום שמיני ללידתו, והיינו כתוס'.

(יט) מתני', שם. כתב הרמב"ם (פ"א מבכורות ה"ח), הבכור נאכל בתוך שנתו

בין תמים בין בעל מום, שנאמר "לפני ה' אלוך תאכלנו שנה שנה וכי יהיה בו מום בשעריך תאכלנו". וכתב המהרי"ט אלגזי (כב [ג]), דמדבריו משמע דאף בעל מום הוי דאורייתא. אמנם הט"ז (יורה דעה סימן שו סק"ו) והפרישה (שם סקט"ז) כתבו, דקרא לא איירי בבעל מום אלא בתם, אבל בעל מום מה שנאכל תוך שנתו היינו מדרבנן שלא יבוא לידי תקלה.

(כ) רש"י ד"ה עד כמה, ליטפל בבכור בזמן הזה. הקשה הרש"ש, הא מדרתנן במתניתין "ובשעת המקדש אם היה תמים אמר לו תן ואקרבנו מותר" מוכח דהוא הדין בזמן המקדש.

(כא) בא"ד, שם. אמנם הרמב"ם (פ"א מבכורות ה"ד) לא חילק בין זמן המקדש לזמן הזה. נולכאורה יש לומר, דהרמב"ם לשיטתו (אות יד), דהא דמטפל ילפינן מקרא "למשחה" והוי דאורייתא, ולהכי דוחה ומעכב דין הקרבת הבכור, אבל רש"י דסבר דהא דמטפל הוי דרבנן ואסמכיהו אקרא, לא יעכב דין הקרבן, ומשום הכי כתב, דבזמן הזה איירי. ועוד, דלרמב"ם חדשה התורה דין "למשחה" אף על נתינה, ומשום הכי אף קרבן דנותן לכהן להקריב חוזה בבשר, בעי לקיים בו למשחה, דאי לא לא קיים נתינה, אבל רש"י דסבר דדין טיפול דרבנן הוא להקל על הכהן, ודאי אינו שייך אלא בנתינת כולו לכהן, ולא בקרבן דאין מטריח הכהן בכך.

(כב) גמ', מנא הני מילי וכו' בכור בניך תתן לי. עיין אות יד שיטת הרמב"ם, דמתניתין דקתני חייבין לטפל בבכור בהמה דקה ל' יום הוא משום למשחה. וקשה, אם כן למאי בעינן הני קראי. וכתב הרמב"ם בפירוש המשניות (פ"ג מ"א) דהני קראי, רמז המה. וביאר בהערות להגרי"ש"א, דסבר הרמב"ם דעיקר ההמתנה מדין למשחה, ושיעור הזמן הוי דרבנן ואסמכתא.

(כג) גמ', הכהנים הלויים והעניים המסייעים בבית הגרנות אין נותנים להם וכו'. כתב הרמב"ם (פ"ב מתרומות ה"ח), דטעם האיטור, משום דצריך ליתן להם חלקם בכבוד וכו', שעל ידי שולחן המקום הם אוכלים וכו', ומתנות אלו לה' הם, והוא ברוך הוא זוכה להם. אמנם רש"י בערכין (כח: ד"ה אלא, כתב דאשתכח דלא שקיל ליה בתורת "תרומה" אלא בתורת "שכר", כלומר דלא מיקרי נתינה. אמנם תוס' לקמן (נא: ד"ה הלכך כתבו, דהחסרון משום שמפסידים שאר כהנים שלא יתנו אלא להם. נאמנם לכאורה לביאור התוס' צריך עיון, היאך אמרה הגמ' "ואם עושין כן חיללו" חללון.

(כד) גמ', הכהנים הלויים והעניים המסייעים. כן גריס רש"י ד"ה בבית הגרנות, וכן ברא"ש (סימן א), אבל הרמב"ם בהלכותיו לא גרס "עניים". וכתב בחידושי החתם סופר בנדרים (פה), דכן דעת הרמב"ם דלא הזכיר האי איטור בהלכות מתנות עניים, והיינו לשיטתו (פ"ב מתרומות ה"ח והי"ט), דאסור לסייע משום דאין זה דרך גדולה וכבוד, והכהנים משלחן המקום הם אוכלים, אם כן בעניים ליתא להאי טעמא. וכתב החתם סופר, דכן משמע מדקאמר "שחתם ברית הלוה". ובהערות על הרמב"ם בפירוש המשנה, כתבו דהרמב"ם גרס העניים בלא "ו", וכוונתו כהנים ולויים עניים, דהכי אורחא, דכהן עשיר אין דרכו להטריח עצמו לקבל התרומה.

(כה) תוס' ד"ה מלאכתך, בתוה"ד, ואם תאמר האי ביום חמישים וכו'. ותירץ השיטה מקובצת (אות כט), דביכורי יחיד אין מביא בעצרת עצמה. וביאר המהרי"ט אלגזי (מב [ז]), דלהכי אין מביאין ביכורי יחיד בעצרת, משום דלכתחילה בעי להביא עמו קרבן, ואותו קרבן אין דוחה יום טוב.

(כו) גמ', משום שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות. ביאר הראשית בכורים, דאמר שנראה ככהן המסייע, משום דאין הכהן נותן ההנאה לידי הישראל, וכדמצינו גבי זן את אשת חברו דאמרין דאינו מהנה, ובעלה פטור מלשלם לו, ואף אי נימא דבהמתו לא דמיא לאשתו, יש לומר דכיון שהיא בהמת הקדש, איכא אינשי טובא שהיו מתנדבים לזונה חינם. ובהערות הגרי"ש אלישיב ביאר, דאי הוי פועל דיליה, כגון זורה ודש שאר תבואתו, מיקרי כהן המסייע, אבל הכא מטפל בבכור משום שהוא שלו, ולא בשביל הישראל, אלא שהישראל הרויח דאין צריך לטפל בה, לא מיקרי מסייע.

דף כז ע"א

(א) תוס' ד"ה ואתי, בסוה"ד, וגבי תרומה לא מצינו שיצריך בשום אכילה בגדולה דשמא לא שייך גדולה אלא בבשר. הקשה המרומי שדה, מהא דכתבו התוס' בזבחים (עה: ד"ה שביעית), דמשום הכי שרי לחמץ עיסת תרומה בערב פסח, אף דאסור למעט אכילת תרומה, משום שמקיים בה בכך

מתירין, דלטעם ד"עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר", אף אי יותר הגברא יש לו מתירין הוא, אמנם לצד דיש לו מתירין חשוב האיסור כמין במינו כלפי ההיתר ומשום הכי לא בטיל, תלי בחפצא, וכיון דהכא התרומה לא תשתנה, לא חשיב יש לו מתירין.

דף כז ע"ב

ט גמ', **טובל ואוכל בתרומת חוץ לארץ**. כתב הר"ן **בפסחים** (דף מח.), דרב עמרם מצריך טבילה, משום שאין דנים אפשר משאי אפשר. ואף דאין יכול דלהטיר לגמרי, מכל מקום מה שיכול יעשה. ועיין אות הבאה.

ו **רש"י ד"ה וכו' הזאה**, בזמן הזה דכיון דאין עכשיו הזאה הערב שמש נמי לא בעי. ומשמע דטבילה בעי. והקשה **בחידושי הגרי"ז**, כיון דליכא הזאה מאי מהניא טבילה, ולשירי ליה בלא טבילה. אמנם **בביאור הגר"א** (יורה דעה סימן שכב סק"ו) ביאר, דנסתפקו אי בעי טבילה, אבל הערב שמש פשיטא דלא בעי, וכן משמע **מתוס' ד"ה ולית**.

יא **תוס' ד"ה וכו'**, היו הולכין ומזין בארץ. כתבו **תוס' בחגיגה** (כה). **ד"ה שרצועה**, דאין הזאה בחוצה לארץ משום שהמים נטמאים בטומאת ארץ העמים. ועוד כתב **בחידושי הגרי"ז**, דאף המזה היה נטמא.

יב **בא"ד**, וגם אין צריכין לפרוש כממת דרתניא כל טומאה שאין הנזיר וכו'. ו**בתוס' נזיר** (נד): **ד"ה תא שמע** כתבו בשם **רבינו חיים כהן**, דאין הנזיר מוזהר על כלי מתכות. אבל **רבינו תם** פליג וסבר דאף בנגיעת כלי מתכות מוזהר ומגלח, דחריב הרי הוא כחלל. ומכל מקום כתב **הרמב"ן בבבא בתרא** (כ). בשם **רבינו תם**, דכהן אינו מוזהר עליה, והאי כללא דמשהו ליה לנזיר לאו דוקא, שהרי רביעית דם שאין הנזיר מגלח עליה וכהן מוזהר עליה, אף הכא נימא איפכא דאף דנזיר מוזהר, כהן לא הוזהר.

יג **בא"ד**, **בסוה"ד**, ונראה דעכשיו כיון ששורפין אותה וכו'. **הרא"ש בחולין** (פרק ח סוף סימן ד) ביאר דטעמיה **דהלכות גדולות**, דדווקא בימי האמוראים שהיה להם בארץ ישראל אפר פרה והיתה חלה נאכלת, להכי תקון חלה שניה בחוץ לארץ שיתנה לכהן, אבל בזמן הזה דבטל אפר פרה ואף בארץ ישראל לא אכלי לה, אף בחוץ לארץ לא בעי להפריש חלת כהן. אמנם **המעדני יו"ט** (שם אות ח) כתב, דנראה כתוס', דאדרבה כיון דהאידינא אינה נאכלת בשום מקום, טפי איכא למיחש שישכחו דין אכילת חלה. ועיין באות הבאה.

יד **בא"ד**, שם. כתב **הרא"ש בעבודת זרה** (פ"ד סימן ט), דמעולם לא נתחייבו אלא ארצות הסמוכות לארץ ישראל, לפי שהיו שיירות מצויות לארץ ישראל שלא יבואו להקל בפירות ארץ ישראל, אבל ארצות הרחוקות מארץ ישראל לא נתחייבו. וכתב **הפלפולא חריפתא** (שם אות ק), דאף דאמרינן (בסוגיין, עמוד א) דרחוקים מפרישים חלה, היינו משום דהוי דבר מועט, ולהכי חייבום. וביאר **המעדני יו"ט** (על הרא"ש חולין שם), דלהאי טעמא אתי שפיר שיטת **ההלכות גדולות** דלהכי לא חייבו חלה שניה, דאינו דבר מועט.

טו **גמ'**, **לימד על הבכור דנאכל לשני ימים ולילה אחד**. הקשה **השפת אמת**, היכי שמעינן דנאכל לשני ימים, נימא דנאכל ליום ולילה, ומיירי שאוכלו ביום האחרון של השנה, וכיון שהלילה הולך אחר היום שאחריו מיקרי האי לילה יום של שנה שאחריה. ותירץ **הרש"ש**, דבקדשים אויל הלילה אחר היום שלפניו, ומשום הכי קרי להאי לילה שנה של היום שלפניו, אמנם השפת אמת כתב דשינויא דחיקא הוא.

טז **גמ'**, **נפקא ליה מובשרם יהיה לך כחזה התנופה**. הקשה **הרש"ש**, הא אכתי מיבעיא ליה "שנה בשנה", למישרי שחיטת בכור ביום האחרון של השנה אף שנאכל אחר שנתו, דלא שמעינן לה מחזה ושוק, ואף דאייתא **בזבחים** (כה): דפסח אית ביה דין שנה, ואפילו הכי נאכל אחר שנתו, היינו משום דשנה ידידה לא כתיבא באכילה, אבל בכור דכתיב **תאכלנו** שנה בשנה, מנא ליה. (ועיין באות הבאה).

יז **גמ'**, **שם**. הקשה **הלחם משנה** (פ"א מבכורות ה"ג), דחזוין בסוגיין דהא דבכור נאכל לשני ימים ולילה אחד, חד יליף מ"שנה בשנה" ואידך מ"ובשרם יהיה לך", ומצינו לרש"י שמזכה שטרא לתרי, **דבבמדבר** (פי"ח פ"ח) **ד"ה כחזה** כתב, דילפינן ליה מ"ובשרם יהיה לך", ו**בדברים** (פט"ו פ"כ) **ד"ה שנה בשנה** כתב, דילפינן ליה משנה בשנה.

יח **תוס' ד"ה שנה בשנה**, בתוה"ד, וצריך לאוקמא להאיא שמעתא דשנה

"למשחה". ועוד, **דבסוטה** (טו). אמרינן במנחה דנאכלת בשמן משום למשחה. ותירץ, דהתם מיירו במצה שהוא לחם עוני, ומשום הכי בעינן לאפות בדבש משום למשחה, מה שאין כן בתרומה שנאפה חמץ היינו למשחה ואין צריך יותר.

ב **גמ'**, **ותנא מאי טעמא לא קאמר מתנות כהונה**. עיין **ברש"י ד"ה ותנא**, דביאר, דקאי אטובת הנאה, ולדידיה למסקנא אסור בשאר מתנות כהונה, ולא שרינן אלא בתרומה. וכן פסק **הטור** (יורה דעה סימן שלא סמ"ד). והקשה, **הבית יוסף** (שם), היאך כתב **הרמב"ם** (פי"ב מתרומות ה"כ), דישאל רשאי לומר כן אף לענין בכור או שאר מתנות. ותירץ, דאפשר שהרמב"ם פירש דהאי תנא סבירא ליה **כבית שמאי דאמרי (לקמן לב):** לא ימנה ישראל עם הכהן על הבכור, וסבר דהוא הדין לשאר מתנות, והיינו משום דקאתי למנהג בהו מנהג חולין כלומר להאכילם לישראל. וסבירא ליה נמי דהא דאסור לישראל להמנות עם הכהן על הבכור לבית שמאי, היינו דוקא בלא פדיון, אבל על ידי פדיון מותר, והיינו דקאמר דקדושת דמים נינהו ואתי למיטעי לומר שכבר נתחללה קדושתם על הנך ד' זוזי דיהיב אבי אמו ויאכילם לישראל, משום הכי לא שרי למימר הכי אלא בתרומה דקדושה קדושת הגוף, דליכא למיחש, וכיון דאנן קיימא לן כבית הלל דשרו לימנות עליו אפילו גוי, ממילא כי היכי דשרי למימר הכי בתרומה שרי נמי בבכור ושאר מתנות. ו**ברש"ש תירץ**, **דבערבין** (כה): אמרינן, האומר ערך בכור עלי אומדין כמה אדם רוצה ליתן בבכור זה ליתנו לבן בתו, ואי הוי איסור אף מדרבנן ודאי לא הווי שמין ליה, ועל כרחך דתנא דהתם פליג אדידן ופסק הרמב"ם כוותיה. ועיין פרוש **רבינו גרשום** (ד"ה ותנא קמא), ואתי שפיר.

ג **גמ'**, **רב חמא יהיב ליה לשמעיה**. וביאר **רבינו גרשום ד"ה יהיב ליה לשמעיה**, כהן, דהיינו בשכרו ולא חייש לנראה כמסייע. לכאורה נראה לבאר דלא חשיב מסייע ממש משום דלא התנו מעיקרא שישמשנו עבור התרומה. (ב.י.א.).

ד **תוס' ד"ה תרומת, בתוה"ד**, ולא כמו שפירש הקונטרס לאוכלה זר וכו' דבהדיא מוכח במנחות וכו'. ותירץ **הרמב"ן**, דהתם איירי במחצה על מחצה, אבל הכא דבטלה ברוב שרי לזרים, ודייק לה משנוי הלשון, דאמרינן גבי שמואל "בטלה ברוב", וגבי רבה "מבטל ואכיל לה בימי טומאתו", ומדפריש ברבה דשרי לאכלה בטומאה, מוכח דשמואל שרי אף לזרים.

ה **תוס' ד"ה אוכל, בתוה"ד**, מיהו הייתי וכו' ושאר מכריו שיתקיים בו מוקף. הקשה **בחידושי הגרי"ז**, מדחזוין דשרי באכילה קודם שתרם, מוכח דלא גזור דליהוי טבל אלא מצות הפרשה הוא דאיכא, ומה שייך מוקף, כיון דלא התיר הכרי. ועוד, מאי מהני הנשאר למיהוי מוקף הא בעי למיחל על מה שאכל דאינו מוקף. והביא, **דתוס' בביצה** (ט). **ד"ה גלגל** כתבו, דבעי שיוור מעט מן הכרי דליהוי שייריה ניכרים. ועיין **מהרי"ט אלגזי** (אות מה) שהאריך.

ו **גמ'**, **ואוכל לה כהן קטן**. פירש **רש"י ד"ה כהן**, וכן **תוס' לקמן** (עמוד ב') **סוד"ה וכו'**, דלאו דווקא קטן דהוא הדין גדול שטבל לקריו, וכן כתב **הרמב"ם** (פ"ז מתרומות ה"ח). אבל **הראב"ד** (שם) כתב, דדוקא קטן שרי אבל גדול אסור דחיישין לזיבה, או גזרינן ביה אחר טבילה אטו קודם טבילה, ומשום הכי היכא דאיכא קטן לא יהיבין לגדול שטבל. וכתב **הבס"פ משנה**, דנראה דסבר בהא דתנן **בחלה** (פ"ד מ"ח) חלת חוץ לארץ אסורה לזבים, היינו אף שטבלו, והוא תמוה, חדא, אמאי מחמירין בהו דלא תיהני להו טבילה, ואף אי נימא דגזור, אמאי גזרינן בכל גדול, הא הוי גזירה לגזירה. ועל מה שכתב דגזור אחר טבילה אטו לפניו, קשה, דאם כן בטלת תורת טבילה.

ז **גמ'**, **רבה מבטלה ברוב וכו'**. כתב **הבית יוסף** (סימן צט ס"ו), דאף דבדרבנן שיש לו עיקר מן התורה אסור לבטלו בידים, הא דשרינן הכא לבטל אף דרבנן שיש לו עיקר מן התורה, היינו משום דבתרומת וחלת חוץ לארץ הקילו טפי מבעלמא. וכתב, דאף ליש אומרים דבדרבנן דאין לו עיקר מן התורה נמי אסור לבטלו בידים, הכא שאני ושרי.

ח **גמ'**, **שם**. הקשה **בשו"ת שאגת אריה** (חדשות סימן יב), היאך בטל ברוב, הא "דבר שיש לו מתירין" אפילו באלף לא בטיל. ותירץ, דשאני תרומת וחלת חוץ לארץ דהקילו בה. אמנם **בשו"ת ישועות יעקב** (יורה דעה סימן שכב) כתב, דכיון דהתרומה לא תשתנה אלא הכהן יטהר, לא מיקרי יש לה מתירין, והמגיה (שם) תלה פלוגתתם בטעמי הר"ן **נדרים** (נב). בגדר יש לו

קדשים ליכא הפסד הקדש, דאף במומו יפדנו, דבלא פדיה אכתי אסור בהנאה הוי. אמנם **תוס'** בעבודה זרה (יג:): **ד"ה נועל**, ביארו, דהיינו משום דכונס לכיפה הוי נמי קנס שהקדיש על חנם, ובבכור דלא הקדישו לא קנסינן. וכתב **המנחת אברהם** בשם הגרי"ז, דנפקא מינה בין הטעמים לענין מעשר, דלטעמא דתלי אי בעי פדיון, מעשר הוי כבכור כיון דלא בעי פדיון במומו, אבל לאידך טעמא דקנסינן ליה שהקדישו, מעשר נמי קנסו דקא עביד ליה בידים.

(ח) **גמ'**, בדוקין שבעין דכולי עלמא לא פליגי דאסור מפני שהן משתנין, לא נחלקו אלא במומין שבגוף כו'. כתב הרמב"ם (פ"ג מבכורות הט"ד), השוחט את הבכור אף על פי שהוא מום גלוי שאינו משתנה בשחיטה, כגון שנחתכה ידו או רגלו כו'. ודייק **בחיידושי הגרי"ז**, דדוקא הני מומים מיקרו מומים שבגוף לא משתנו, אבל שאר מומים משתנים, ולדבריו דוקין שבעין לאו דווקא. אמנם כתב, **דהרמב"ם בפירוש המשניות** (פ"ד מ"ג) כתב, דדוקא דוקין שבעין משתנה אחר מיתה. [ומשמע דשאר מומין אין משתנים].

(ט) **תוס' ד"ה רבי מאיר, בתוה"ד**, הך דהכא קרי ליה בסמוך קנסא. וכן כתב **רש"י בביצה** (כו). **ד"ה אטו**, דהוי קנס, ולהכי כתב דאי שחט ליה אחר דסבר שהתירו מומחה, מודה רבי מאיר דרואין אחר שחיטה. וכתב **הרמב"ן** (בהלכותיו), דלדבריהם אין הלכה כרבי מאיר דאין הלכה כרבי מאיר בקנסותיו. אבל הביא, **דההלכות גדולות** (הלכות בכורות דף קלט עמודה ג מדפי הספר) פליג, וכתב, דאפילו שחט אחר שאינו שלו בשוגג נמי אסור, ודייק לה מדקתני "הואיל ונשחט", ולא "ושחטו" דהיינו כל שנשחט אסור, ולאו דוקא דשחט ליה איהו, וכדאמרין בהדיא, דגורין מומין שבגוף אטו דוקין שבעין. והא דקאמר קנס, לאפוקי דלאו דינא הוא, ואם כן הלכתא כוותיה.

דף כח ע"ב

(י) **רש"י ד"ה הואיל ונשחט**, ואי בדוקין שבעין וכו'. הקשה **הצאן קדשים**, מדאמר משום קנס ולא משום שמא נשתנה, מוכח דרבי מאיר דאוסר היינו אמומין שבגוף, אבל אכתי לא מוכח ממתניתין דמודה רבי יהודה בדוקין דאסור, ואיכא למימר דפליגי בתרתי, חדא בגוף אי קנסו, ועוד בעין אי חיישינן למשתנים. ויתירך **החק נתן**, דאם כן הוי לרבי מאיר למימר לתרייהו, דבעין אסור משום דמשתנה ובגוף משום קנס, ומדקאמר רק לקנס, מוכח דלא פליגי אלא בהא.

(יא) **רש"י ד"ה למאי, בתוה"ד**, הואיל ולא קים לן הי משתני והי לא משתני כולוהו אסירי. הקשה **המהרי"ט אלגזי** (פרק ד [כט]), לשיטת **הפרי חדש** (כללי ספק ספיקא סימן יג), דאף גבי ספק ספיקא שאין מתהפך אוליין לקולא, אמאי אמרינן הכא במסקנא דאסור, הא איכא ספק ספיקא, חדא דשמא אותו מום מן המומים שאינם משתנים הוא, והוי ודאי מחיים ובהיתר נשחט, ואפילו אי נימא דמן המומין המשתנים הוא, אינו מוכרח דמעיקרא לא הוי קבוע, ושמא מעיקרא הוי קבוע. ואין לומר, דמשום דלא הוסיף הספק השני סיבת היתר לא מיקרי ספק ספיקא, הא כתב **הפרי חדש** (שם סימן יב) דאף תוספת המציאות מיקרי ספק ספיקא.

(יב) **גמ'**, לימא תנן סתמא כרבי מאיר לא בדוקין שבעין ודברי הכל. הקשה **בשיטה מקובצת** בשם **תוס' חצוניות**, הא על כרחך כרבי מאיר אתיא, דתנן נשחט על פניו ישלם מביתו והיינו כרבי מאיר דדאין דינא דגרמי. ויתירך השיטה מקובצת, דעל פניו היינו שציוה לעבדיו ובני ביתו לשוחטה, דהוי כאילו שחטה בידים. והקשה **המהרי"ט אלגזי** (ל [א]), מאי מהניא דהו עבדיו ובני ביתו, הא אין שליח לדבר עבירה ולא מיקרי מעשה דיליה, ואכתי גרמי הוי. ויתירך, דאיירי שהיו שוגגים שהיו סבורים דמומחה הוא, וכתבו **תוס' בבבא קמא** (עט). **ד"ה נתנו**, דבשוגג יש שליח לדבר עבירה.

(יג) **תוס' ד"ה רביע, בתוה"ד**, לא משום דתיתי כסומכוס כו'. וכן כתבו **תוס' בבבא בתרא** (לה). **ד"ה ומאי שנא** דלא קיימא לן כסומכוס, וכן משמע **בתוס' יבמות** (לו:). **ד"ה וממון, ובתוס' בבא קמא** (ט). **ד"ה הלכך**. אמנם **ברש"י** (שם) **ד"ה אי כלקוחות** משמע דסבר דהלכה כסומכוס, וכן כתב **הרשב"ם בבבא בתרא** (צג). **ד"ה ורביע**, ומסתברא דלדידהו בסוגיין נמי היינו כסומכוס. (יד) **גמ'**, לימא תנן סתמא כרבי מאיר. כתבו **תוס' בבבא קמא** (ק). **ד"ה טיהר**, דסוגיין אולא כרב ששת דסבר "קם דינא", ואם כן מטימא את הטהור

בלא רגלים שברגלים לחודייהו שבכל שנה איכא בל תאחר. והקשה **בחיידושי הגרי"ז**, הא נפקא מינה לענין בעל מום דלית ביה דין הקרבה ליכא בל תאחר, ושייך לאוכלו בשנה שאחריה, ועוד דבל תאחר הוא דין בהקרבה, ושנה הוא דין באכילה.

(ט) **בא"ד**, דרשינן בכל חד מענינא דקרא. פירשו **התוס' בבבא מציעא** (סה). **ד"ה שכירות**, דהכא ליכא למימר כדהתם דאין נאכל אלא בשנה שניה, דהא כתיב **בשמות** (פכ"ב פכ"ט) "ביום השמיני תתנו לו".

דף כח ע"א

(א) **גמ'**, אבל מפני השבת אבידה לבעלים אמרו רשאי לקיימו שלוש יום. כתב **הרמב"ם** (פ"א מבכורות ה"ח), הבכור נאכל בתוך שנתו בין תמים בין בעל מום שנאמר "לפני ה' אלוֹקֶיךָ תאכלנו שנה בשנה וכי יהיה בו מום וכו' בשעריך תאכלנו". וביאר **המהרי"ט אלגזי** (כב [ג]), דמשמעות הקרא דאין ביניהם חילוק אלא בהא דתם "לפני ה'" ובעל מום "בשעריך", הא לענין זמנו שור. ועוד, דכתיב "ו" וכי יהיה וגו', ומוסיף על ענין ראשון. והקשה, אם כן מאי מהני סברא דהשבת אבידה, הא אמרינן **לקמן** (לא:): דבדאורייתא לא תהני האי סברא, ולרמב"ם אסור לאכלו אחר שנתו מדאורייתא. ויתירך, דעיקר האיסור לאכלו אחר שנתו הוי בתם "לפני ה'", וכיון דהתורה רצתה לחזק האיסור אסרה אף בעל מום, ומשום הכי אסרה בזמן הבית, אבל בזמן הזה מודה הרמב"ם דמדאורייתא שרי, ואינו אלא דרבנן זכר למקדש, ומשום הכי אקילו רבנן משום השבת אבדה.

(ב) **גמ'**, שם. עיין באות הקודמת קושית **המהרי"ט אלגזי**. ו**הרש"ש** תירך, דאמרין **בראש השנה** (ו:): דאין מונים אלא משעה שנראה להרצאה, וטעמא, דיצא מספק נפל ושרי באכילה, חזינן דשנה הויא מעת שנראה לאכילה, הכא נמי מדאורייתא מנינן ליה משעה שנפל בו מום, משום דבזמן הזה קודם המום לא היה ראוי לאכילה, ושנה ללידתו הויא מדרבנן, ולהכי השבת אבידה שפיר מהני להשהותו.

(ג) **גמ'**, אמר רבי אלעזר מניין לבכור שנולד בו מום בתוך שנתו וכו' שנאמר **לפני ה' וכו'**. כתב **בחיידושי הגרי"ז**, דדוקא לדין דשלושים יום לא הוה אלא בנפל בו לאחר שנתו, איכא למימר דהיינו משום השבת אבידה. אבל לר' אלעזר דאף בנפל בתוך שנתו נותנים לאחר שנתו, ליכא למימר דטעם ההמתנה משום השבת אבידה, ומשום הכי יליף לה מקרא.

(ד) **רש"י ד"ה אינו רשאי**, וקסלקא דעתין אנוולד בו מום בתוך שנתו קאי וכו'. הקשה **הרש"ש**, מהיכי תיתי להאי סלקא דעתא. וביאר איפכא, דאדרבה מדגלי בברייתא דהנך שלושים יום הוה משום השבת אבידה, סלקא דעתין דאיירי בנפל המום אחר שנתו דאי בנפל המום תוך שנתו אית ליה שהות עד סוף שנתו.

(ה) **בא"ד**, ואי שחט ליה יסריח הבשר. וכן כתב **רבינו גרשום לעיל** (כו:). **ד"ה אינו רשאי**. והקשה **החשק שלמה** (בהגהותיו שם), אמאי לא יאכלנו בעליו הישראל ויתן דמיו לכהן, הא בכור בעל מום שרי לישראל באכילה. ויתירך **המרומי שדה**, דהא אמרינן לעיל, דמקרא ד"ובשרם יהיה לך" (במדבר פ"ח י"ח), ילפינן דבכור במומו ניתן לכהן ולא מצינו כוותיה, ומשמע דבלאו האי קרא באיסורו קאי שנשאר קרבן ואסור באכילה, ולהכי השתא נמי דדרשינן מיניה דשרי באכילה היינו דווקא בגוונא דאתי ליד כהן, אבל כל דלא אתי ליד כהן, באיסור קרבן קאי, ומשום הכי אין יכול הישראל לאוכלו. והקשה **בהערות הגרי"ש אלישיב**, הא קרא מפורש הוא, דבכור בעל מום שרי באכילה, דכתיב **בדברים** (פט"ו פכ"א) "בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדיו כצבי וכאיל".

(ו) **בא"ד**, שוחטו ומולחו עד שימצא כהן. עיין באות הקודמת. הקשה **המהרי"ט אלגזי** (פרק ד [כד]), מאי מהני דשוחטו תוך שנתו, הא דין שנה נאמר אאכילה, וכיון דלא מקיים לה מה הועיל בשחיטתו. והוכיח מכאן, דרש"י סבר כביאור **הט"ז והדרישה**, דטעמא דרבנן דתוך שנתו, כדי שלא יבוא לידי תקלה, ולהא מהני שפיר הא דשחטו.

(ז) **תוס' ד"ה ער**, והוה מצינן לפרש וכו'. כלומר, אין זקוק לכונסו לכיפה וכו' ומעשים בכל יום שמשמרים אותם עד שיפול בהם מום. וטעמא דאין כונסים בכור בזמן הזה לכיפה, כתבו **תוס' לקמן** (נג). **ד"ה ואיזהו**, דכיון דבכור נאכל במומו לבעלים בלא פדיון, אי כונסו לכיפה איכא הפסד הקדש, אבל שאר

הדרגת חינוכי

מסכת בכורות דף כח – דף כט

מז כסלו – יז כסלו התשע"ב

(ה) **מתני'**, הנוטל שכרו לדון דיניו בטלין להעיד עדותו בטלים. כתב הרמב"ן בקידושין (נח:), מדלא קאמר דינו ועדותו לשון יחיד, אלא דיניו ועדותו דהוי לשון רבים, מוכח דכל דיניו ועדותו בטלים, ואף אותם דלא נטל עליהם שכר. ועיין בשיטה מקובצת, וכן גרסתו בקידושין דעדותו בטלה, אמנם לענין דין גרס ודיניו בטלין.

(ו) **מתני'**, שם. כתב הרמב"ן בקידושין (נח:), דהא דעדותו בטלה לא הוי כשאר פסולים דרבנן, דאמרין בסנהדרין (כו:): דבעו הכרזה וקודם הכרזה כשרים, דהכא מעצמה בטלה העדות, כיון דלא העיד אלא משום השכר. עוד כתב, דאי החזיר השכר הויא עדות כשרה אף דלא עביד תשובה. עוד כתב, דאף באותה עדות שנטל עליה ממון מהימן אחר שהחזיר השכר, דלא הוי פסול בתחילת העדות, אלא כל זמן שנטל שכר משניהם קנסוהו רבנן ובטלו מעשיו משום דעבר על "מה אני בחינם".

(ז) **מתני'**, שם. כתב הקצות החושן (סימן לד סק"א) שהר"י בן לב (ח"א סימן ט), נסתפק בפסול נוגע אי הוי משום דחשוד לשקר, או דלא חיישין למשקר, ופסול מדין קרוב אצל עצמו, ונפקא מינה בנוטל שכר להעיד, דאי נימא דמדאורייתא חשדינן ליה דמשקר, הוא הדין נוטל שכר מאחד, חשוד מדאורייתא לשקר ופסול מדאורייתא, אמנם אי לא איפסיל אלא משום קרוב, אבל למשקר לא חיישין, נוטל שכר נמי לא חיישין ליה מדאורייתא לשקר, ועל כרחך דלא אפסל אלא מדרבנן. [ונוגע לא הוי, דפסול נוגע ליכא אלא בנוגע בגוף העדות ולא בדברים מן הצד]. והקצות החושן הוכיח מקרא דמוציא שם רע, דנוטל שכר כשר מדאורייתא, דהא דרשין דאירי ששכר את העדים, ואפילו הכי כתיב בדברים (פכ"ב פ"כ-כא) "אם אמת והוציאו וסקלוה", כלומר דסמכינן עליהו. והקשה בספר המאיר לעולם (ח"ב סוף סימן ד), הא מאי דרשין ששכר עדים, היינו מדכתיב (שם) "עלילות דברים" דקאי בגוונא דנמצא שקר, ואיכא למימר דהא דכתיב "אם אמת וכו'" היינו דווקא בלא שכר.

(ח) **גמ'**, מימיו מי מערה. פירש רש"י בקידושין (נח:): ד"ה מי מערה, דסרוחים הם ולהכי פסולים. אמנם בתוס' (שם) ד"ה מימיו כתב, דפסולים משום דהוו מכונסים, ואנן מים חיים בעינן.

(ט) **גמ'**, מה אני בחינם אף אתם בחינם. ביאר הרא"ש (סימן ה), דיליף כמו שאני ציוני ה' ולמדני בחינם, אף אתם למדתם ממני בחינם ולא קבלתי מכם שכר [ולכאורה נראה, דיליף מתרווייהו, ממה שה' לימד בחינם, ומדא דמשה לימד בחינם]. אמנם הר"ן בנדרים (לו: ד"ה וכתוב) ביאר, דכאשר ציוני היינו דצוהו ללמד בחינם.

(י) **גמ'**, ומנין שאם לא מצא בחינם שילמד בשכר. פירש הרא"ש (סימן ה), דלא לימא דלא הוהיר משה ללמוד אלא בחינם ולא בשכר, ויליף מאמת קנה דישלם עלה, ואפילו הכי קאמר ואל תמכור כלומר אל תלמד בשכר.

(יא) **גמ'**, ומנין שאם לא מצא בחינם שילמד בשכר. הקשה המנחת אברהם בשם הגרי"ש כהנמן, היכי שרינן ליה ללמוד בשכר, הא עבר "בלפני עור" דמכשיל את המלמד בדין מה אני בחינם. ותירץ בשם בנו הקדוש יצחק, דבכהאי גוונא לא הוי לפני עור, כיון דבאיסור מה אני בחינם עובר המלמד בעצם מה שאין מלמדו בחינם, ובמה שמשלם לו לא הוסיף לו איסור. ובהערות הגרי"ש אלישיב ביאר, דהכא לאו ברשע איירי, אלא בנוטל שכר בטלה דמותר.

דף כט ע"ב

(יב) **גמ'**, המקדש במי חטאת. ביאר הרמב"ם (פ"ה מאישות ה"ג), דמקדשה במים עצמם. אמנם הראב"ד (שם) הקשה לפירוש, הא המים אסורים בהנאה, ולא מצי לקדש בהו. וביאר, דמקדש אותה בפעולת הבאת המים. ותירץ המגיד משנה, דאף לרמב"ם דמקדשה בגוף המים, נהנית שיכולה ליטול פרוטה בשכר הבאתם.

(יג) **גמ'**, לא קשיא כאן בשכר הבאה ומילוי. כתב הצאן קדשים, דהכא לא מצי לתרוצי דהא דשרי ליטול שכר היינו בבטלה דמוכח, כדמוקמין בכתובות (קה). דין שנטל שכר שדיניו דין, בשכר בטלה דמוכח, ומייתי ליה תוס' ד"ה הנוטל, דדווקא דין דכי אתו לקמיה בעלי הדינים אינו מחויב לדונם, ולהכי אי רוצים שידונם ישלמו לו שכר בטלה דמוכח, מה שאין כן הזאה וקידוש רמייה רחמנא אבהו דשייך בעבודה, להכי אסור לו ליטול אף

וחייב את הזכאי לא מוכח מידי, דאף לרבנן חייב, דלא הוי גרמי דבדבורו טימא וחייב. ולא מוכח אלא מטיהר, דאירי שעיבר בעל הבית עם פירותיו, ומזיכה, דשילם לו דהיינו גרמי, ולמסקנא דמוקי אף חייב וטימא דקעביד בידיים, אגב אחריני הוא (דהא בפיו קם דינא והזיק כבר). ולאידך תירוץ כתבו, דסוגיין כרב חסדא אזלא דלא אמרינן קם דינא, ואם כן אף חייב וטימא לאו כלום הוא, עד שיעשה בידי, ומוכח מכולה מתניתין.

(טו) **תוס' ד"ה לימא**, דלא מתוקמא בנשא ונתן ביד דהא נשחט על פיו קתני. אמנם התוס' בבבא קמא (ק: ד"ה טיהר, כתבו, דעל פיו לאו דווקא, ואירי שהוא שחטו. וברא"ש (סימן ד) כתב, דמהכא לא מוכח כרבי מאיר, דאף רבנן דלא דייני דינא דגרמי, מודו דבבכור משלם אגרמי משום קנס, שלא יבוא שאינו מומחה להתיר בכור, לפי שהיא חכמה יתירה.

(טז) **רש"י ד"ה כשהוא משלם, בסוה"ד**, ושמא לא הוה נפיל ביה לעולם מום קבוע עד שימות. כתב המהרי"ט אלגזי (ל [ג]), דהכא ודאי איירי בזמן הבית, דאמרין בתמורה (ז:): דבזמן הבית אין נמכר כלל, אבל בזמן הזה מוכרים תם חי ובעל מום חי ושחוט, ואם כן אף תם הוי שלו דהא יכול למוכרו, ואף דהקונה ישלם עליו פחות משויו דשמא לא יפול בו מום, מיהו משהו שוה והא ודאי ישלם לו.

(יז) **רש"י ד"ה משום גזירה**, משום גזירת מגדלי בהמה דקה וכו'. הקשה החק נתן, אמאי קנסינן הכהן, הא הוא לא גידלה ברצונו אלא הישראל נתן לו הבכור ועל כרחו בעי לטפל בו עד שיפול בו מום. ותירץ, דכיון דיכל לרעותו בחורשין ולא עשה כן, קנסוהו. אמנם המהרי"ט אלגזי (ל [ג]) כתב בדעת רבינו גרשום, דבכהאי גוונא דלא גידל מרצונו לא גזרו, אלא הכא דקנסו איירי בגוונא דכהן המגדל בהמה דקה וילדה לו בכור.

(יח) **גמ'**, טיהר את הטמא שעירבן עם פירותיו. כתבו תוס' בבבא קמא (ק: ד"ה טיהר, דאף למאי דסלקא דעתך דכרבי מאיר אתיא, מוכח דבעירב איירי, דאי לא מאי קאמר מה שעשה עשוי ומאי ישלם מביתו שייך ביה הא לא עביד מידי, אלא דהוהא אמינא דבעל הבית עירב והדיין משלם כרבי מאיר דגרם ההפסד, ומסקינן, דעירב הדיין עצמו. עוד כתב, דמה שעשה עשוי, היינו בעירב הטמאים ברוב טהורים, וזהו עשוי דהשתא כולוהו טהורים, והא דאמרין וישלם מביתו לא שייך בכהאי גוונא דלא הפסידו כלום, ועל כרחך בעירב בפירות מועטים ולהכי הכל נאסר ומשלם.

(יט) **מתני'**, ואם היה מומחה לבית דין פטור מלשלם. הקשה בחידושי הגרי"ז, כיון דמסקינן דאיירי בנשא ונתן ביד, הוי גזלן ולא מוזיק דהא נטל ממון דחד ונתנו לאידך, וכן כתב רבינו גרשום, ואם כן מאי מהני מומחה דהוי אנוס, בשלמא מוזיק באונס פטור, אבל גזלן באונס אמאי פטור. וכתב, דכיון דהוי מומחה ומה שעשה עשוי והדין קיים, נראה לומר דאינו גזל, ואינו אלא מוזיק.

דף כט ע"א

(א) **מתני'**, אלא אם כן היה מומחה כאילא ביבנה. פירש רש"י ד"ה כאילא, הדר ביבנה דחסיד הוא. אמנם הרמב"ם (פ"ג מבכורות ה"ז) פירש, שהיה מומחה גדול וידעו חכמים שאין כמותו.

(ב) **רש"י ד"ה בין אמר, בסוה"ד**, והיה הוא רגיל ליטול כל שכרו. כתב החק נתן, דרש"י לשיטתו דאילא חסיד הוי, ומשום הכי רבנן לא חשדוהו ותקנו כן עבורו, אלא הוא לעצמו תיקן כדי שלא יחשדוהו, והא דאמרין בגמ' "תקינן ליה רבנן" היינו דהסכימו לתקנתו.

(ג) **מתני'**, בין תם בין בעל מום. הקשה הרש"ש (לעיל כח:), אם כן יתירו כן לכולי עלמא, דהא ליכא למיחש למידי, דמכל מקום נוטל שכר בין התיר בין אסר. ותירץ, דלתירוץ א' דתוס' ד"ה תרי זימני דאין נוטל שכר בפעם שניה, איכא למימר שיתיר לו משום דאוהבו ששילם לו, או להיפך דיאסור כדי שיביא אליו פעם שניה, וכיון דאין מחויב לראותו, לא יראה לו עד שישלם לו בסתר, ולתירוץ שני דתוס' דמחויב לראותו פעם שניה, יש לחשוד שיתיר, דאי יאסור יוכרח לטרוח ולראות פעם שניה.

(ד) **גמ'**, בשלמא בעל מום משום דקא שרי ליה אלא תם אמאי. ולכאורה צריך עיון, אמאי לא ישלם בתם, כיון דשכרו לבדוק והוא טרח ובדק, ואמאי יפסיד כשאינו מתירו. (א.ב.) ונראה לבאר, דבדאי התשלום למומחה אינו נמוך כשכר פועל, אלא של מומחה, ואם כן אי אפשר להעריך השכר עבור הבדיקה שהוא נמוך, אלא על התרתו את הבכור.

שכר בטלה דמוכח.

(יד) **מתני'**, החשוד על הבכורות. עיין רש"י ד"ה החשוד. כתב הרמב"ם (פ"ג מבכורות ה"ח), דחשוד דהכא חשדינן ליה דמוכר בכור בתורת חולין. וביאר המהר"י קורקוס, דהיינו דמוכר בכור תם שדינו ליקרב במקדש, בחזקת חולין. ופירש המהרי"ט אלגזי (לא) [א], דלא נחא לרש"י לבאר כן, משום דלא מסתבר ליה שיעבור באיסור כרת דשחיטת קדשים בחוץ. ועוד, דבשחיטתו אוסרו בהנאה ומסתברא דיטיל בו מום ואחר כך ישחטנו. אמנם המהר"י קורקוס בחד פירוש כתב, דלרמב"ם איירא מתניתין בבכור בעל מום, וחשוד שמו כשמוכר בשר בכור בעל מום, ימכרו באיטליו ולא בבית דרך כבוד, ולדידיה לא קשה מידי, דאין כאן איסור כרת, וגם לא יכול למוכרו באופן המותר דאי ימכור בבית לא יקפצו עליו.

(טו) **מתני'**, שם. עיין באות הקודמת שיטת הרמב"ם. וביאר התוספות חרשים (על המשנה פ"ד מ"ז), דלא נחא לרמב"ם בפירוש רש"י דחשדינן ליה שהטיל מום, דסבר דלחא לא חשדינן ליה שיעבור באיסור הטלת מום בקדשים, אבל לחא חשדינן ליה, שימכור בתורת חולין כיון דהוא עצמו אינו עובר בכלום, אלא דמכשיל הקונה.

(טז) **מתני'**, שם. עיין אות יד שיטת הרמב"ם. ולכאורה קשה לפירושו, אמאי שאני לישנא דמתניתין דהכא ממתניתין דלקמן, דתנן החשוד להיות מוכר תרומה לשם חולין, הא תרווייהו בחד גווזא איירי. ושמו משום כן נטה רש"י מפירושו.]

(יז) **מתני'**, אבל לוקחין ממנו טווי ובגדים. הר"י קורקוס, דייק לשון הרמב"ם (פ"ג מבכורות ה"ח) שכתב, שאינו מעבד עור, שמפחד להשהותו, ולא כתב שאינו מעבד וטווה, דיש לומר שלא חשו מהאי טעמא דלא חיישינן בעור. עוד פירש, דטווי ולבדים נשתנו טפי ולא בעינן להיתר דחייש שישמעו.

(יח) **רש"י ד"ה החשוד על הבכור**, כגון החשוד להטיל מום בבכור. וחיישינן דהטיל מום, ותנן לקמן (לד.) דקנסו שלא ישחט, וצריך לומר דקנסו גם דאי שחיט ליה בשרו אסור באכילה, דהא כבר שחיט ליה.

(יט) **רש"י ד"ה בשר צבאים**, זימנין דמזבין עגל בכור תם וכו'. כתב הרש"ש, דאין כוונתו דחיישינן דמוכרו תם, אלא דהוי תם והטיל בו מום, ואמר דמאליו נפל המום, דהא פירש ברי"ה החשוד, דלא חשיד אלא להטיל מום אבל לא למכור תם בחזקת חולין, וכן צריך לבאר ברש"י ד"ה שמעו רבנן. וכן כתב כבר המהרי"ט אלגזי (לא) [א].

(כ) **גמ'**, אלא חדא קתני צמר מלובן מצואתו. כתב בהערות הגר"ש אלישיב, דיש שדייקו, דדוקא ליבון מן הצואה הוא דחיישינן, אבל ליבון ממש דצובעו בלבן מותר, דבהא לא חיישינן דומיא דטווי.

(כא) **רש"י ד"ה שמעי רבנן**, ומקפיד על טרחו ואינו מעבדן. אבל הרמב"ם (פ"ג מבכורות ה"ח) כתב, שאינו מעבד עור בכור תמים, מפני שמפחד להשהותו אצלו, שמו ישמעו בו דחיינין ויקנסו אותו כפי רשעו. וביאר הלחם משנה, דהרמב"ם לא חס אטרחא, אלא דבעי לאשהויי וחייש דאדהכי ישמעו ויקנסוהו. וכתב, דמדברי הבית יוסף (יורה דעה סימן שי"א ס"א) משמע, דהרמב"ם מודה לפירוש רש"י, דהטור העתיק לשון הרמב"ם, ועליה כתב הבית יוסף טעמיה כרש"י.

(כב) **רש"י ד"ה השתא מלובן**, כיון שטרחא זוטא לא קפיד עליה. ולשיטת הרמב"ם דתלי בזמן מרובה, ביאר הר"י קורקוס, דליבון נעשה בזמן מועט, ולא חייש שישמעו רבנן.

(כג) **מתני'**, אין לוקחין ממנו אפילו מים ומלח. בעבודה זרה (מ:): איתא, דהיינו דווקא ממה שלפנינו, אבל הביא מן האוצר ומן הספינה שרי, דודאי לאו איסור הוא, דמפחד שישמעו ביה רבנן ויפסידוהו.

(כד) **מתני'**, שם. כתב השפת אמת, דבשביעית לא קניס רבי יהודה לאיסור מים ומלח, משום דלא חמירא כתרומה שהיא איסור מיתה.

(כה) **מתני'**, שם. הקשה המהרי"ט אלגזי (לא) [א], אמאי לא קניס אף בבכור דלא ליקח הימנו כלום, בשלמא לרש"י (שהובא באות יד) דבבכור הוי חשש דרבנן דאסרי לאכול בשר שנשחט על ידי שהטיל מום, אתי שפיר דלא חמיר ומשום הכי מודה דלא קנסינן, אבל לרמב"ם (הובא שם) דפירש דחיישינן שיאמר שהוא חולין ואיכא חשש איסור דאו' מאי איכא למימר. ולביאור

הר"י קורקוס דאף הרמב"ם כיון לחשש דרבנן אתי שפיר. ועיין אות הבאה.

(כו) **מתני'**, שם. כתב התפארת ישראל (יכין פ"ד מ"ט אות מז), דבבכור לא קנסו, חדא משום דלא שכיח כתרומה. ועוד, דבמאכלים הרגילים אלים יצירה טפי, ומשום הכי לא גזרינן אלא בתרומה.

(כז) **מתני'**, רבי שמעון אומר כל שיש בו זיקת תרומה ומעשרות אין לוקחין ממנו. כתב הרמב"ם (פ"ב ממעשר הט"ז), מי שהוא חשוד למכור תרומה לשם חולין, אסור ליקח ממנו כל דבר שיש בו זיקת תרומה ומעשר וכו', וכל זה קנס מדבריהם. והקשה הר"י קורקוס, דרבי יהודה דאסר מים ומלח היינו משום קנס, אבל הרמב"ם דפסק כרבי שמעון מאי בעי לקנס, הא מדינא אסור דאיכא למיחש לתערובת תרומה. וכתב, דשמו משום מעשר שני כתב כן, דכיון דמותר לזרים לא בעי למיחש לתערובתו, ועל כרחך משום קנס הוא. ועיין באות הבאה.

(כח) **מתני'**, שם. כתב התוס' יו"ט (פ"ב מ"ט), דאף רבי שמעון דאסר הוי משום קנס, כדמוכח בגמ' (ל.) דאמרין באיסורא גופיה קניס ליה. [וכן מוכח מדאמרין קנסייה רבא, ומסקינן דסבר רבא כרבי שמעון.]

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דף היומי" בעיון!!!

ימני השיעור בקף היומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 – 9:30

בבית הכנסת שע"י 'קהילת אשכנז' הרחוב התם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (ה"ח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

shbrma@gmail.com

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060

http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124